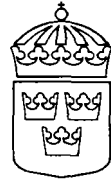

Utbildningsutskottets betänkande 1989/90:UbU27

Reformerad svenskundervisning för
vuxna invandrare

1989/90
UbU27

ÅTTONDE HUVUDTITELN

I detta betänkande behandlas förslag som regeringen förelagt riksdagen i proposition 1989/90:102 om reformerad svenskundervisning för vuxna invandrare jämte motioner.

Utbildningsutskottet har från socialförsäkringsutskottet inhämtat yttrande över hemställan 4, 8 och 9 i propositionen samt vissa därtill anslutande motioner. Yttrandet (1989/90:SfU2y) är fogat till detta betänkande som *bilaga 5*.

Propositionen

Regeringen har i proposition 1989/90:102 om reformerad svenskundervisning för vuxna invandrare föreslagit

1. att riksdagen antar det i propositionen framlagda förslaget till lag om ändring i lagen (1986:159) om grundläggande svenskundervisning för invandrare,
2. att riksdagen godkänner vad som förordats i propositionen om en sammanläggning av den grundläggande svenskundervisningen med påbyggnadsundervisningen och en utökad skyldighet för kommunerna att anordna undervisning,
3. att riksdagen godkänner vad som har förordats i propositionen om en förändring av statsbidragssystemet för grundläggande svenskundervisning för invandrare,
4. att riksdagen godkänner vad som har förordats i propositionen om att den lägre timersättningen avskaffas för deltagare i grundläggande svenskundervisning för invandrare,
5. att riksdagen godkänner vad som har förordats i propositionen om timram för påbyggnads-sfi inom studieförbund,
6. att riksdagen godkänner vad som har förordats i propositionen om timram för grund-sfi för tidigare invandrare,
7. att riksdagen till Undervisning för invandrare i svenska språket m.m. för budgetåret 1990/91 anvisar ett förslagsanslag på 277 316 000 kr.,

8. att riksdagen godkänner att 74 300 000 kr. av de medel som tillfaller statsverket genom vuxenutbildningsavgiften för budgetåret 1990/91 används för att finansiera anslaget Timersättning vid vissa vuxenutbildningar,

9. att riksdagen till Timersättning vid vissa vuxenutbildningar för budgetåret 1990/91 anvisar ett förslagsanslag på 106 500 000 kr.

Motionerna

Motioner med anledning av proposition 1989/90:102

1989/90:Ub13 av Göran Åstrand (m) vari yrkas att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen sägs om fritt val mellan utbildningsanordnare och regler för upphandling av sfi-utbildning.

1989/90:Ub14 av Margitta Edgren (fp) vari yrkas

1. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om verksamheten på flyktingförläggningarna,

2. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad som i motionen sägs om tilläggsbidrag till studieförbund för verksamhet avseende flyktingar och invandrare.

1989/90:Ub15 av Marianne Andersson i Vårgårda och Marianne Jönsson (båda c) vari yrkas

1. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om rätten till sfi-undervisning,

2. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om avskaffande av reglerna för deltidsstudier,

3. att riksdagen beslutar att ge regeringen till känna vad i motionen anförts om behöriga sfi-lärare,

4. att riksdagen beslutar att ge regeringen till känna vad i motionen anförts om invandrarakademikers tillträde till preparandkurser.

1989/90:Ub16 av Ann-Cathrine Haglund m.fl. (m) vari yrkas

1. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om behovet av kontinuitet i sfi-undervisningen,

2. att riksdagen beslutar att kommunen skall vara fri att själv välja anordnare av grund-sfi,

3. att riksdagen avslår regeringens förslag till reglering av vilka anordnare som kan förekomma för sfi-undervisning enligt 3 § i lagen 1986:159,

4. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om öppen upphandling av sfi-undervisning,

5. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om vikten av att planera för varvning av studier och arbete,

6. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om möjligheterna till koncentration av sfi-undervisning,

7. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om undervisning i svenska vid flyktingförläggningar,

8. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om utbetalning av statsbidrag,

9. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om krav på läroplan och lärarkompetens,

10. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om behovet av utvärdering genom färdighetsprov,

11. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om vikten av att vidta åtgärder för att undervisningen i svenska även skall nå invandrarkvinnorna.

1989/90:Ub17 av Lars Leijonborg m.fl. (fp) vari yrkas

1. att riksdagen med avslag på propositionen i denna del beslutar att kommunernas åtaganden om att anordna svenskundervisning skall omfatta alla som har behov av sådan undervisning oavsett hur länge de vistats i landet,

2. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om större utrymme för ämnet samhällskunskap i svenskundervisningen,

3. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om ordnad barntillsyn för dem som deltar i svenskundervisning,

4. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om flyktingar med högre utbildning.

1989/90:Ub18 av Ragnhild Pohanka och Eva Goës (båda mp) vari yrkas

1. att riksdagen beslutar i enlighet med vad i motionen anförts att reglerna om deltidsutbildning utgår,

2. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts vad gäller information om det svenska samhället,

3. att riksdagen beslutar att statsbidraget till sfi inte skall ingå i den allmänna schabloniseringen,

4. att riksdagen beslutar upphäva tvåårsregeln.

1989/90:Ub19 av Barbro Evermo Palmerlund m.fl. (s) vari yrkas

1. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om behovet av svenskundervisning till invandrare oberoende av tiden för ankomst till Sverige,

2. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om behovet av full kompensation för förlorad arbetsförtjänst, inkl. ersättning för restid,

3. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om behovet av stimulansbidrag för genomförande av studier även utanför arbetstiden,

4. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om behovet av insatser för uppsökande verksamhet och speciella informationsåtgärder.

1989/90:Ub20 av Lars Werner m.fl. (vpk) vari yrkas

1. att riksdagen hos regeringen begär förslag till lagstadgad svenskundervisning, av samma omfattning och kvalitet som sfi-undervisningen på statliga förläggningar, för asylsökande som vistas på förläggning och för asylsökande som vistas i kommun,

2. att riksdagen hos regeringen begär förslag om lagföreskrifter för kommun att erbjuda sex timmars svenskundervisning per dag i enlighet med vad som anförts i motionen,

3. att riksdagen hos regeringen begär förslag om slopad tidsgräns för kommunens skyldighet att ordna sfi,

4. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om kvalitetsmål för sfi-undervisningen,

5. att riksdagen — om yrkande 4 bifalls — hos regeringen begär förslag om slopande av bestämmelserna om skyldighet för kommunen att ordna visst antal sfi-timmar,

6. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om stärkande av samhällskunskapens ställning i undervisningen,

7. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om gruppindelning efter kunskapsnivå och studievanorna,

8. att riksdagen hos regeringen begär förslag om särskild ersättning till kommunerna för den sfi-undervisning som ordnas för flyktingar.

1989/90:Ub21 av Berit Oscarsson m.fl. (s) vari yrkas att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad som anförts i motionen om svenskundervisning för vuxna invandrare.

Motioner med anledning av proposition 1989/90:105

1989/90:Sf57 av Lars Werner m.fl. (vpk) vari yrkas

2. att riksdagen beslutar att ersättningen för sfi skall ligga utanför schablonbidraget.

1989/90:Sf59 av Ragnhild Pohanka m.fl. (mp) vari yrkas

6. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts angående schablonbidraget och svenskundervisningen.

Motioner från allmänna motionstiden 1990

1989/90:Sf524 av Inger Schörling m.fl. (mp) vari yrkas

6. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om handikappade barns syskon och deras utbildning om syskonets handikapp.

1989/90:Sf526 av Margó Ingvardsson och Alexander Chrisopoulos (vpk) vari yrkas att riksdagen hos regeringen begär förslag om hur

invandrare och flyktingar som genomgått grund- och fortbildning i svenska skall erhålla tillräckligt utbildningsbidrag enligt vad som sägs i motionen.

1989/90:Sf546 av Ann-Cathrine Haglund m.fl. (m) vari yrkas

10. att riksdagen till Timersättning vid vissa vuxenutbildningar för budgetåret 1990/91 anvisar ett förslagsanslag på 73 400 000 kr.

1989/90:Ub207 av Carl Bildt m.fl. (m) vari yrkas

1. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om ett bättre tillvaratagande av personer med utländska utbildningar och examina,

2. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om vikten av varvat yrkesarbete och svenskundervisning,

3. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om målet med svenskundervisningen.

Motiveringen återfinns i motion 1989/90:Sf605.

1989/90:Ub211 av Ragnhild Pohanka (mp) vari yrkas att riksdagen ger regeringen till känna att ett konkret förslag skall utarbetas hur obligatorisk grundutbildning för invandrare kan förverkligas.

1989/90:Ub233 av Inger Schörling m.fl. (mp) vari yrkas

1. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna att försöken med att varva arbete och svenskundervisning ges ökad prioritet,

2. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna att samhällsundervisningen förstärks i sfi.

Motiveringen återfinns i motion 1989/90:Sf615.

1989/90:Ub243 av Ylva Annerstedt (fp) vari yrkas

1. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om inventering av flyktingarnas utbildning redan vid flyktingförläggningarna,

2. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om information om hur översättning och värdering av betyg går till,

3. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om obligatorisk praktik i samband med svenskundervisningen,

4. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om att tillhandahålla fackspråkskurser för invandrarakademiker.

1989/90:Ub246 av Barbro Sandberg (fp) vari yrkas

1. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om introduktionskurser för invandrade akademiker,

2. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om en inventering av invandrarnas akademiska bakgrund, utbildning och nuvarande arbetsuppgifter.

1989/90:Ub254 av Ann-Cathrine Haglund m.fl. (m) vari yrkas

1989/90:UbU27

9. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om att utnyttja folkhögskolans resurser vid undervisning av invandrare,

10. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om möjligheten att bedriva undervisning i svenska för invandrare i form av koncentrationsstudier,

11. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om behovet av utvärdering av invandrarundervisningen.

1989/90:Ub298 av Kenth Skårvik och Carl-Johan Wilson (fp) vari yrkas att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om att viss del av statsbidrag till studieförbundens verksamhet bland invandrare och flyktingar fördelas i en s.k. fri resurs.

1989/90:Ub311 av Ulf Melin (m) vari yrkas att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om införandet av ett resurssystem som utgår från principen att kostnaden för grundläggande svenskundervisning för invandrare bör belasta anslaget C 5, även om invandrarna erhåller undervisning inom grundvux.

1989/90:Ub615 av Eva Goës m.fl. (mp) vari yrkas att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om att värdering av examina/betyg måste påskyndas.

Motiveringen återfinns i motion 1989/90:Sf628.

1989/90:Ub731 av Rune Backlund (c) vari yrkas att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om inrättandet av ett fristående institut för värdering av svenska och utländska utbildningar.

1989/90:Ub743 av Erkki Tammenoksa (s) vari yrkas att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om hemspråkets roll i grundvux.

1989/90:Ub808 av Berndt Ekholm m.fl. (s) vari yrkas

1. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om en lämplighetsprövning av UHÄ:s nya organisation för utvärdering av utländsk utbildning,

2. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om åtgärder för att i övrigt förbättra arbetsmarknadssituationen för invandrarakademikerna.

Utskottet

Inledning

Enligt lagen (1986:159) om grundläggande svenskundervisning för invandrare har kommun skyldighet att se till att avgiftsfri grundläggande svenskundervisning (grund-sfi) anordnas för invandrare eller svenska medborgare som är över 16 år och inte har svenska, danska eller norska till modersmål. Skyldigheten för kommunen gäller under det kalenderår som invandraren kommer till Sverige samt det därpå följande kalenderåret. Den tid under vilken kommunen har denna skyldighet får alltså variera i längd beroende på när under ett år som invandraren kommer till landet och hur snart efter hitkomsten som invandraren blir mottagen i en kommun. Kommunen skall genom lämpliga åtgärder informera de personer som har rätt att få grund-sfi. Statsbidrag utgår för den undervisning som kommunen är skyldig att ge. För grund-sfi finns en av regeringen fastställd läroplan. Antalet undervisningstimmar för varje deltagare är inte fastställt utan deltagarna skall få den undervisning som krävs för att uppnå den i läroplanen beskrivna kunskaps- och färdighetsnivån. Statsbidraget är dock beräknat utifrån en förväntad genomsnittlig undervisningstid av 500 lektionstimmar för den som därefter går i påbyggnads-sfi i studieförbund och 400 timmar för den som efter grund-sfi fortsätter i AMU och får sin påbyggnads-sfi där. Kommunen kan bedriva grund-sfi i egen regi eller uppdra åt ett studieförbund eller en folkhögskola eller i vissa fall AMU att ordna undervisningen.

Invandrare som är berättigade till grundutbildning för vuxna (grundvux) får sin grundläggande svenskundervisning i grundvux i stället för inom grund-sfi. Det maximala antalet grundvuxstimmar är för dem 1 500 timmar i stället för eljest gällande 1 000 timmar. Denna svenskundervisning finansieras med statsbidraget till grundvux.

På nivån ovanför grund-sfi finns påbyggnads-sfi dels i form av studiecirkel anordnade av studieförbund, dels inom AMU. Påbyggnads-sfi i studieförbunden finansieras med statsbidrag och är kostnadsfri för deltagarna. Kommunerna har inte något ansvar för att påbyggnads-sfi anordnas. Undervisningstiden kan variera mellan olika individer även i påbyggnads-sfi. Statsbidragsberäkningen utgår dock från en genomsnittslängd på 200 studietimmar i studieförbunden. Påbyggnads-sfi inom AMU är tänkt att omfatta 300 timmar.

Under år 1989 har både skolöverstyrelsen (Intentioner och verklighet, en uppföljning av 1986 års sfi-reform; R 89:44 Rapporter), riksrevisionsverket (Svenska för invandrare — ett regeringsuppdrag) och diskrimineringsombudsmannen (Svenskundervisning för invandrare (sfi) — Intryck och förslag) avgivit rapporter om hur sfi-systemet fungerar.

I propositionen föreslås ett antal väsentliga förändringar i detta system.

Kommunens skyldighet att anordna svenskundervisning för invandrare

1989/90:UbU27

Regeringen föreslår att riksdagen skall anta ett i propositionen framlagt förslag till lag om ändring i lagen (1986:159) om grundläggande svenskundervisning för invandrare. Tiden under vilken kommunen har skyldighet att anordna sfi regleras i dess 5 §, som föreslås bli ändrad. I stället för att som i dag utgå från tidpunkten då invandraren kom till Sverige föreslås att kommunens skyldighet skall gälla från det att invandraren blir kyrkobokförd här. För den som regelmässigt vistas i kommunen utan att vara kyrkobokförd gäller enligt förslaget kommunens sfi-skyldighet fr.o.m. en viss, av regeringen angiven tidpunkt efter det att han eller hon ansökt om uppehållstillstånd. Kommunens *skyldighet* föreslås gälla i två år. Om någon på grund av särskilda skäl inte har kunnat påbörja grund-sfi under tvåårsperioden bör skyldigheten enligt regeringens förslag utsträckas ytterligare ett år. Det föreslås ankomma på kommunen själv att besluta om när sådana skäl föreligger att ett tredje år bör komma i fråga. Kommunens skyldighet skall inte omfatta personer som vistas på invandrarverkets flyktingförläggningar.

Kommunerna har för närvarande också en skyldighet att erbjuda sfi åt s.k. tidigare invandrare, dvs. de som kommit till Sverige före den 1 januari 1985. I propositionen föreslås att den verksamheten får fortsätta i oförändrad omfattning budgetåret 1990/91 och att frågan tas upp på nytt i samband med det program för vuxenutbildningen på kort och lång sikt som regeringen avser att presentera under år 1991.

Ett antal motioner tar upp avgränsningen av kommunens skyldighet. Enligt motion 1989/90:Ub17 (fp) yrkande 1 kan traumatiska upplevelser före hitkomsten, barnafödande m.m. medföra att en invandrare inte kommer i gång med sin sfi-utbildning förrän tvåårsgränsen passerats. Tidsgränsen bör därför avskaffas. Även motionerna 1989/90:Ub18 (mp) yrkande 4, 1989/90:Ub19 (s) yrkande 1 och 1989/90:Ub20 (vpk) yrkande 3 går ut på att ingen tidsgräns skall gälla, utan invandrare som behöver sfi skall ha rätt att få den oavsett hur länge de vistats i landet. Enligt motion 1989/90:Ub21 (s) är tvåårsgränsen för snäv och en förlängning önskvärd. Vikten av att ingen skall bli utan undervisning understryks i motion 1989/90:Ub15 (c) yrkande 1.

Motion 1989/90:Ub16 (m) yrkande 7 berör frågan om svenskundervisning på invandrarverkets flyktingförläggningar. Enligt motionärerna bör den kommun där en sådan förläggning är belägen ha ansvar för sfi för de invandrare som fått uppehålls- och arbetstillstånd men ändå vistas i förläggningen i väntan på kommunplacering. Krav på läroplan och lärarkompetens bör enligt motionärerna (yrkande 9) gälla all undervisning av invandrare.

Utskottet anser det utomordentligt viktigt att alla invandrare får lära sig svenska så snart som möjligt. Tillgång till det svenska språket är helt avgörande för deras möjligheter att göra sig bekanta med människorna, kulturen och samhällslivet i Sverige och ta till vara sina rättigheter och fullgöra sina skyldigheter. Det är också en förutsättning

för att de skall kunna komma till sin rätt i arbetslivet. Oförmåga hos svenskar och invandrare att tala med och förstå varandra ger grogrund för irritation och motsättningar. Därför får det inte dröja flera år innan en invandrare erbjuds sfi. Kommunerna har redan i dag, och föreslås i propositionen även i fortsättningen ha, en skyldighet inte bara att anordna undervisning utan också att informera invandrarna om denna. Denna informationsskyldighet måste självfallet fullgöras i olika former och riktas så att den verkligen når fram till alla — även dem som inte själva aktivt söker informationen. Den senare uppgiften är den mest krävande men också den viktigaste. Hur det skall gå till måste bestämmas i varje kommun med hänsyn till lokala förhållanden och med utnyttjande av all uppfinningsrikedom som man kan uppbringa.

Det är ytterst angeläget att inte t.ex. kvinnor med barn eller äldre kvinnor ställs utanför. Erfarenheten visar att invandrarkvinnor i många fall inte kommer till grund-sfi så tidigt som vore önskvärt. Ansvar för barn är ett vanligt skäl. Ett annat är kulturella traditioner i en del invandrargrupper, som inte räknar med att kvinnor utbildar sig i vuxen ålder. Kommunerna bör därför anstränga sig att erbjuda barnomsorg i sådana former, att den kan skapa möjlighet för invandrarkvinnor att delta i sfi, och på olika sätt försöka nå dem med erbjudandet om svenskundervisning.

Den tidsgräns som anges för kommunens sfi-skyldighet bidrar enligt regeringens bedömning till att påskynda att svenskundervisningen kommer till stånd. Detta är enligt utskottets mening det avgörande skälet för att ha en tidsgräns. Genom att rätten till grund-sfi i en kommun nu föreslås gälla fr.o.m. kyrkobokföringen i kommunen och i två hela år, bortfaller ett av de motiv som tidigare åberopats för en utsträckt eller slopad tidsgräns, nämligen att flyktningarna vistats så länge i förläggning, där de inte fått grund-sfi, att en stor del av tiden för kommunens skyldighet redan varit försutten, när de kommit ut i en kommun.

När det gäller s.k. tidigare invandrare, dvs. de som kommit till Sverige före den 1 januari 1985, hänvisar utskottet liksom regeringen till tidigare beslut (prop. 1983/84:199, UbU 1984/85:6, rskr. 1984/85:77, prop. 1985/86:67, UbU 1985/86:10, rskr. 1985/86:143). Enligt dessa beslut har kommunerna skyldighet att erbjuda dessa invandrare grund-sfi fram till utgången av juni 1990. Undervisningen skall vara genomförd senast den 30 juni 1991. Regeringen anmäler i propositionen att frågan om sfi för denna grupp skall tas upp på nytt i samband med det program för vuxenutbildningen på kort och lång sikt som regeringen avser att presentera under år 1991.

Enligt utskottets mening bör riksdagen lagreglera kommuns skyldighet att under sammanlagt högst två år — med utsträckning till tre år om någon på grund av särskilda skäl inte kunnat påbörja undervisningen under tvåårsperioden — anordna sfi. Utskottet föreslår att riksdagen med bifall till proposition 1989/90:102 i denna del, med anledning av motion 1989/90:Ub15 yrkande 1 och med avslag på motionerna 1989/90:Ub17 yrkande 1, 1989/90:Ub18 yrkande 4,

1989/90:Ub19 yrkande 1, 1989/90:Ub20 yrkande 3 och 1989/90:Ub21, samtliga delvis, godkänner vad utskottet i det föregående anfört om en tidsgräns för kommuns skyldighet.

1989/90:UbU27

Det är enligt utskottets mening angeläget att svenskundervisning av god kvalitet anordnas även på flyktingförläggningarna. Utskottet utgår från att invandrarverket såvitt möjligt anlitar behöriga sfi-lärare för denna verksamhet och att läroplanen för grund-sfi i tillämpliga delar kommer till användning. Utskottet anser det inte meningsfullt att ge den kommun där förläggningen är belägen sfi-ansvar för de flyktingar som vistas i förläggning trots att de redan fått uppehållstillstånd. Inriktningen måste vara att de snarast möjligt skall kunna flytta ut i en kommun och få sin grund-sfi där. *Den tidpunkt från vilken kommunens skyldighet att anordna sfi skall börja gälla* bör således enligt utskottets mening inte vara då flyktingen fått uppehållstillstånd utan tidpunkten bör definieras på det sätt som föreslås i propositionen.

Med hänvisning till det anförda föreslår utskottet att riksdagen med bifall till proposition 1989/90:102 i denna del och med avslag på motion 1989/90:Ub16 yrkandena 7 och 9, båda delvis, godkänner vad utskottet anfört.

Mot bakgrund av utskottets uppfattning att tiden för kommunens skyldighet att anordna sfi bör lagregleras och omfatta två år samt att kommunen inte skall åläggas ansvar för svenskundervisningen vid de statliga förläggningarna för asylsökande föreslår utskottet att riksdagen med anledning av motion 1989/90:Ub15 yrkande 1 och med avslag på motionerna 1989/90:Ub16 yrkandena 7 och 9, 1989/90:Ub17 yrkande 1, 1989/90:Ub18 yrkande 4, 1989/90:Ub19 yrkande 1, 1989/90:Ub20 yrkande 3 och 1989/90:Ub21, samtliga delvis, antar det i proposition 1989/90:102 framlagda förslaget till lag om ändring i lagen (1986:159) om grundläggande svenskundervisning för invandrare såvitt avser 5 § (bilaga 1).

I motionerna 1989/90:Ub20 (vpk) yrkandena 4 och 5 samt 1989/90:Ub21 (s) föreslås att *kommunernas skyldighet att ge sfi skall definieras genom angivande av ett kvalitetsmål och inte genom ett antal timmar.*

Utskottet konstaterar att kommunens skyldighet enligt lagen (1986:159) upphör antingen när en deltagare har de kunskaper och färdigheter som anges i föreskrifter som meddelas av regeringen eller när deltagaren inte gör tillfredsställande framsteg. Den kunskaps- och färdighetsnivå som avses finns beskriven i målen och huvudmomenten i läroplanen för grund-sfi, som fastställts av regeringen. Kommentarmaterialet till läroplanen, som fastställts av skolöverstyrelsen (SÖ), beskriver nivån mera preciserat. Något timtal är alltså inte knutet till kommunens skyldighet gentemot den enskilde invandraren. Däremot är statsbidragssystemet uppbyggt på ett tänkt genomsnittligt timtal. Till statsbidragssystemet återkommer utskottet i det följande.

Utskottet finner således att det som begärs i motionerna 1989/90:Ub20 yrkandena 4 och 5 samt 1989/90:Ub21 redan är tillgodosatt, varför de avstyrks.

En sammanhållen svenskundervisning och ett utsträckt kommunalt ansvar

Regeringens förslag är att den nuvarande uppdelningen i grund-sfi och påbyggnads-sfi skall upphöra. Detta system bedöms inte fungera helt tillfredsställande. Dels har det inte kommit till stånd någon påbyggnads-sfi inom studieförbunden i 100 kommuner, dels har det i många fall uppstått ett glapp mellan grund-sfi och påbyggnads-sfi. I propositionen föreslås att undervisningen i stället skall ske inom en sammanhållen utbildning, kallad grund-sfi. Ansvaret för denna skall åvila kommunerna. Föredragande statsrådet avser att låta ge SÖ i uppdrag att utarbeta en ny läroplan för den kommande utbildningen, varvid särskilt differentiering och individualisering skall beaktas.

Utskottet föreslår att riksdagen godkänner vad som förordas i proposition 1989/90:102 om en sammanläggning av den grundläggande svenskundervisningen med påbyggnadsundervisningen och en utökad skyldighet för kommunerna att anordna undervisning.

Mål för undervisningen

Riksdagen ställde sig år 1985 enhälligt bakom följande formulering av målen för sfi-utbildningen:

Sfi-utbildningen har till syfte att ge invandrarna sådana kunskaper i svenska språket samt om det svenska samhället och arbetslivet att invandraren kan ta vara på sina rättigheter och påverka sin situation samt fullgöra de krav och skyldigheter som det dagliga livet bjuder. Undervisningen skall vidare bidra till att invandrarens ställning på t.ex. arbetsmarknaden stärks, att invandraren kan medverka i det kulturella, sociala, fackliga och politiska livet samt genomgå utbildning inom det reguljära vuxenutbildningssystemet i form av allmän grundutbildning och yrkesutbildning (prop. 1983/84:199 s. 15).

I propositionen föreslås att dessa mål skall gälla oförändrade.

Målet med svenskundervisningen för invandrare bör, enligt motion 1989/90:Ub207 (m) yrkande 3, vara att den bedrivs på ett effektivt sätt så att flyktingar utan dröjsmål kan kommunicera och fungera i det svenska samhället.

Det som motionärerna vill tillföra målformuleringen är att undervisningen skall bedrivas effektivt och med minsta möjliga tidspillan. Utskottet delar självfallet uppfattningen att undervisningen skall bedrivas effektivt. De förändringar som föreslås i propositionen har också just det syftet. Det finns därför ingen anledning att göra ett tillkännagivande av det slag motionärerna föreslår, varför motionsyrkandet avstyrks.

Enligt regeringens förslag kan kommun anordna grund-sfi i egen regi eller uppdra åt en eller flera andra anordnare att sköta undervisningen. Studieförbund och statsunderstödda folkhögskolor föreslås liksom hittills kunna anlitas för grund-sfi efter beslut av kommun. Dessutom föreslås kommunerna kunna anlita AMU-myndigheter och statliga högskoleenheter. Även andra anordnare kan komma i fråga, om regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer medger det.

I två motioner pläderas för att kommunen skall vara helt fri att välja anordnare. Enligt motion 1989/90:Ub16 (m) bör riksdagen avslå regeringens förslag till reglering av vilka anordnare som kan förekomma för sfi-undervisning (yrkande 3), eftersom kommunens val bör vara helt fritt (yrkande 2). Fritt val för kommunen begärs också i motion 1989/90:Ub13 (m). I denna liksom i motion 1989/90:Ub16 yrkande 4 föreslås vidare att kommunens val av anordnare alltid skall föregås av öppen upphandling.

Utskottet erinrar om att regeringens förslag innebär en utvidgning av kretsen av möjliga anordnare som kommunen själv kan välja att anlita. Det innebär också att möjligheten hålls öppen att efter medgivande av regeringen använda annan anordnare än de i lagen angivna. Utskottet anser att regeringens förslag ger tillräckligt utrymme för val mellan anordnare. Det ligger i kommunens intresse att anförtro sfi-undervisningen till den anordnare som kan genomföra verksamheten på för kommunen fördelaktigaste sätt. Ett formellt anbudsförfarande skulle eventuellt kunna leda till att ett lågt pris gavs företräde framför andra fördelar av t.ex. pedagogisk art. Utskottet anser att kommunerna själva bör få bestämma på vilket sätt de väljer anordnare av grund-sfi i de fall då kommunen inte själv vill ta hand om denna undervisning. Utskottet står kvar vid sin tidigare uttryckta uppfattning (UbU 1985/86:10 s. 8) att det är viktigt, i det fall en kommun väljer att uppdra åt studieförbund att anordna svenskundervisning, att studieförbunden får möjlighet att på lika villkor erbjuda sina tjänster. Med det anförda avstyrker utskottet motionerna 1989/90:Ub13 och 1989/90:Ub16 yrkandena 2, 3 och 4 samt föreslår att riksdagen antar det i proposition 1989/90:102 framlagda förslaget till lag om ändring i lagen (1986:159) om grundläggande svenskundervisning för invandrare, såvitt avser 3 § (bilaga 1).

Folkhögskolan framhålls i motion 1989/90:Ub254 (m) yrkande 9 som en resurs som bör utnyttjas mer än för närvarande i svenskundervisningen för invandrare.

Utskottet erinrar om att både dagens regler och de i proposition 1989/90:102 föreslagna ger möjlighet för kommunerna att anlita folkhögskola för grund-sfi. Det måste vara folkhögskolornas och kommunernas sak att överenskomma om i vilken utsträckning och för vilka invandrare som folkhögskolorna skall medverka i grund-sfi. Med det anförda avstyrker utskottet motion 1989/90:Ub254 yrkande 9.

I motion 1989/90:Ub20 yrkande 1 föreslås att riksdagen hos regeringen skall begära förslag om lagstadgad svenskundervisning, av samma kvalitet och omfattning som sfi-undervisningen, även vid flyktingförläggningarna.

Utskottet anser det inte motiverat att begära ett sådant förslag. Yrkandet avstyrks.

När det gäller *lagförslaget i övrigt* tillstyrker utskottet regeringens förslag.

Undervisningens organisation

Grund-sfi bedrivs enligt nu gällande bestämmelser som *deltidsstudier*. I fem motioner, nämligen 1989/90:Ub15 (c) yrkande 2, 1989/90:Ub16 (m) yrkande 6, 1989/90:Ub18 (mp) yrkande 1, 1989/90:Ub20 (vpk) yrkande 2 och 1989/90:Ub254 (m) yrkande 10 begärs att reglerna om deltidstudier skall avskaffas. Motionärerna påtalar att många invandrare har deltagit i grund-sfi under lång tid med låg studietakt och med ett svagt studieresultat. Samtidigt har inte varvningen mellan studier och praktik/arbete fungerat. I synnerhet invandrare med hög utbildning skulle kunna tillägna sig grund-sfi betydligt effektivare med tätare undervisning. Enligt motion 1989/90:Ub20 yrkande 2 bör bestämmelsen om deltidstudier ersättas med en regel om skyldighet för kommunen att erbjuda grund-sfi med sex timmar per dag.

Utskottet vill med anledning av dessa motioner anföra följande.

I proposition 1983/84:199 framhölls det som en pedagogisk fördel att sträcka ut undervisningen över längre tid, eftersom det var svårt för den som är ovan vid studier eller har kort skolutbildning att tillgodogöra sig undervisning på heltid. Riksrevisionsverket (RRV) redovisar i sin ovan nämnda rapport (s. 33) att deltagarna i många fall tycker att studietakten är för låg. Framför allt gäller detta deltagare med tidigare studievana som ämnar läsa vidare på högskolan eller som redan är färdiga akademiker. RRV konstaterar också att varvning av studier och arbete förbättrar deltagarnas svenskkunskaper men sällan kommer till stånd. Den del av dagen som sfi-deltagarna inte har undervisning umgås de vanligen med personer ur den egna språkgruppen och går därigenom miste om den språkträning som det varit meningen att de skulle få genom att praktisera och förbättra sina språkkunskaper i umgänge med svenskar. RRV:s slutsats är att bestämmelsen om deltidstudier bör avskaffas. Även diskrimineringombudsmannen pläderar i sin ovan nämnda skrivelse för att sfi-studierna bör varvas med språkträningsspraktik. SÖ däremot föreslår i sin rapport att bestämmelsen om deltidstudier skall behållas. Nuvarande kunskapsläge inom forskningen om andraspråksundervisning tyder enligt SÖ på att en kombination av lärarledd, formell, inläring och icke lärarledd, informell, inläring ger det bästa inlärningsresultatet. Genom en kombination av lärarledda lektioner och andra aktiviteter såsom arbetslivsintroduktion eller arbete skulle sfi-deltagarna få tillfälle att praktisera sina kunskaper i svenska och kommunicera med andra svenskar än läraren, något som SÖ anser viktigt.

Enligt propositionen bör det ankomma på regeringen att bestämma vilka regler som skall gälla i bl.a. detta avseende. För riksdagens information nämner dock föredragande statsrådet att han anser att den statliga detaljregleringen i detta avseende bör upphöra. Därmed skulle kommunerna få möjlighet att själva bestämma om undervisningens fördelning över veckan och året med hänsyn till vad som passar en viss grupp av deltagare mot bakgrund av deras tidigare studievana m.m. Sålunda skulle en mer koncentrerad undervisning bli möjlig.

Utskottet anser inte att det finns skäl att införa en ny detaljreglering av antalet undervisningstimmar per dag i stället för den hittillsvarande, som avses bli avskaffad. Utskottet föreslår att riksdagen avslår motionerna 1989/90:Ub15 yrkande 2, 1989/90:Ub16 yrkande 6, 1989/90:Ub18 yrkande 1, 1989/90:Ub20 yrkande 2 och 1989/90:Ub254 yrkande 10.

I motion 1989/90:Ub20 (vpk) yrkande 7 begärs att SÖ skall utfärda anvisningar om *gruppindelning efter kunskapsnivå och studievana*.

Utskottet erinrar om att sådana anvisningar finns i SÖ:s kommentarmaterial till läroplanen, varför yrkandet får anses vara tillgodosett. Det bör således avslås av riksdagen.

Värdet av att *varva grund-sfi och arbete* framhålls i motionerna 1989/90:Ub16 yrkande 5, 1989/90:Ub207 (m) yrkande 2 och 1989/90:Ub233 (mp) yrkande 1. I motion 1989/90:Ub243 (vpk) yrkande 3 föreslås för invandrarakademiker ett system med obligatorisk praktik med anknytning till den akademiska utbildningen under den period de lär sig svenska.

Utskottet anser att förslagen i propositionen ger kommunerna en ökad frihet att själva bestämma om undervisningens organisation och samverka med andra instanser så som exempelvis arbetsförmedlingen, arbetsmarknadens parter m.fl. Inriktningen måste vara att utnyttja de samlade resurserna som finns på orten för att göra det möjligt för invandrare med olika bakgrund och olika behov att tillägna sig svenska språket och kunskaper om det svenska samhället på ett så effektivt sätt som möjligt. I många fall är säkert grund-sfi parallellt med praktik på arbetsplats ett effektivt sätt att ge språkträning. Invandrarnas studievana och allmänna livssituation varierar mycket och därmed deras förutsättningar att tillägna sig svenska språket. Stor flexibilitet och variation i undervisningsanordningarna är därför enligt utskottets bedömning angelägna i alla kommuner. Givetvis är detta svårare att förverkliga på mindre orter med litet antal invandrare, men så viktigt att även dessa kommuner måste anstränga sig att finna vägar att göra det.

Utskottet finner att de anordningar som begärs i de nyss nämnda motionerna inte förutsätter eller skulle främjas av några nya bestämmelser. Med det anförda avstyrker utskottet motionerna 1989/90:Ub16 yrkande 5, 1989/90:Ub207 yrkande 2, 1989/90:Ub233 yrkande 1 och 1989/90:Ub243 yrkande 3.

Ett *språkfärdighetsprov* bör enligt motion 1989/90:Ub16 (m) yrkande 10 utarbetas i syfte att förbättra undervisningen. Enligt motionärerna

finns det också skäl att överväga om provresultaten skall gälla som kriterium för vad som är acceptabla studieresultat. Behovet av *kontinuitet* i sfi-undervisningen framhålls i motion 1989/90:Ub16 yrkande 1. I motion 1989/90:Ub254 yrkande 11 framhålls vikten av att sfi-undervisningen *fortlöpande utvärderas*.

Till dessa yrkanden vill utskottet anföra följande.

Kommunens skyldighet att ge grund-sfi upphör när deltagaren har nått den kunskaps- och färdighetsnivå som anges i den av regeringen fastställda läroplanen. I ett kommentarmaterial till läroplanen (Grupp-sammansättning och bedömning) ger SÖ praktisk hjälp till lärarna att tolka den s.k. sfi-nivån och bedöma sina kursdeltagare i relation till denna. SÖ:s fortlöpande fortbildningskurser används också för detta. Enligt SÖ:s uppföljningsrapport anser sig de allra flesta lärare i grund-sfi vara klara över var sfi-nivån ligger, även om många tycker att det kan vara besvärligt att ta ställning till om den enskilda deltagaren nått nivån eller inte.

Förordningen (1986:207) om grund-sfi innehåller föreskrifter om att undervisningen skall bedrivas kontinuerligt med uppehåll endast för semester.

Med hänvisning till det anförda och till att det i övrigt inte behövs något initiativ från riksdagens sida med anledning av ifrågavarande yrkanden föreslår utskottet att motionerna 1989/90:Ub16 yrkandena 1 och 10 samt 1989/90:Ub254 yrkande 11 avslås.

Samhällskunskap inom sfi

Mer undervisning i samhällskunskap efterlyses i fyra motioner. Enligt motion 1989/90:Ub17 (fp) yrkande 2 har kunskaper om det svenska samhällets sätt att fungera stor betydelse för invandrarna genom att hjälpa dem att lättare hitta rätt och öka deras kunskaper om våra regler. Samhällskunskapen bör därför enligt motionärerna ges ökat utrymme inom sfi. I motion 1989/90:Ub18 (mp) yrkande 2 sägs att information om samhällets skrivna och oskrivna lagar bör utökas och ges ökad prioritet för att undvika missförstånd och svårigheter både för invandraren och hans omgivning. Läroplanen för grund-sfi bör enligt motion 1989/90:Ub20 (vpk) yrkande 6 ses över av SÖ med syfte att stärka samhällskunskapens ställning. I samma motion begärs att SÖ skall få i uppdrag att se till att lämpliga läromedel i detta ämne tas fram. Motion 1989/90:Ub233 (mp) yrkande 2 innehåller också krav på att samhällsundervisningen stärks inom sfi.

Utskottet delar motionärernas uppfattning om att samhällskunskap är en viktig del av grund-sfi. Denna tanke har också kommit till klart uttryck i läroplanen för grund-sfi, vars målformuleringar godkändes av riksdagen år 1984 (UbU 1984/85:6 s. 7, rskr. 77). RRV har i sin granskning av sfi-systemet funnit att samhällskunskapen inte bereds tillräckligt utrymme och dessutom kommer in alltför sent i sfi-undervisningen. Detta bör enligt RRV uppmärksammas av tillsynsmyndigheterna (SÖ och länskolnämnderna). Som tidigare redovisats anmäler regeringen i propositionen sin avsikt att låta utarbeta en ny läroplan

för den utvidgade grund-sfi. Utskottet utgår från att samhällskunskans ställning därvid kommer att stärkas. Med det anförda avstyrker utskottet motionerna 1989/90:Ub17 yrkande 2, 1989/90:Ub18 yrkande 2, 1989/90:Ub20 yrkande 6 och 1989/90:Ub233 yrkande 2.

Lärarna i svenska för invandrare

För att undervisa i grund-sfi gäller för närvarande formella behörighetsvillkor, som anges i 10—13 §§ förordningen (1986:207) om grundläggande svenskundervisning. Dessa villkor gäller vare sig kommunen själv anordnar undervisningen eller uppdrar åt studieförbund eller folkhögskola att göra det. För att undervisa i påbyggnads-sfi i studieförbunden ställs däremot inga motsvarande formella behörighetskrav. SÖ har på regeringens bemyndigande utfärdat allmänna råd om vad som bör krävas för godkännande som cirkelledare i påbyggnads-sfi och därvid angivit att studieförbunden kan tillämpa en något friare prövning av kompetensen än vad som gäller för lärare i grund-sfi.

SÖ redovisar i sin rapport att hälften av lärarna i grund-sfi har mer än tio års erfarenhet av sfi-undervisning. Lärarna i de större kommunerna har, oberoende av arbetsgivare, längre erfarenhet än sina kolleger i små kommuner. Den nya flyktingmottagningen har inneburit att många små kommuner, som tidigare inte haft någon invandring, nu har sfi-undervisning. Dessa kommuner har haft svårigheter att rekrytera lärare som är formellt kompetenta för grund-sfi. Kommunerna har i nästan samtliga fall löst problemet genom att anställa lärare från det allmänna skolväsendet. Merparten av lärarna i grund-sfi har erfarenhet av annan undervisning. I sin rapport anger vidare SÖ att av cirkelledarna i påbyggnads-sfi är endast drygt hälften kompetenta för undervisning i grund-sfi. SÖ konstaterar också att nytillskottet av lärare är litet, vilket på sikt kan vålla problem.

Genom förslaget i propositionen att grund-sfi och påbyggnads-sfi skall läggas samman till en sammanhållen utbildning under kommunalt ansvar kommer behörighetsvillkoren för grund-sfi att få en vidare räckvidd. Därmed uppkommer enligt propositionen sannolikt en förstärkt bristsituation. Regeringen anser att SÖ bör ges i uppdrag att pröva om nuvarande kompetensregler för lärare i grund-sfi är rätt utformade eller om de medfört att lärare eller cirkelledare som har reella förutsättningar för att undervisa i grund-sfi på ett fullgott sätt inte fått sådan kompetens.

Den rådande bristen på behöriga sfi-lärare påtalas i motion 1989/90:Ub15 (c) yrkande 3. Sfi-undervisningen bör enligt motionärerna bedrivas av sådana. De vill därför att SÖ skall få i uppdrag att se över vilka åtgärder som behöver vidtas för att tillgodose detta behov.

Utskottet anser det utomordentligt viktigt att sfi-undervisningen bedrivs av kompetenta lärare. Införandet av regler om vilken behörighet som skall krävas för att undervisa inom sfi var ett av de viktigaste inslagen i reformen av svenskundervisningen för vuxna invandrare år 1986. Frågan hur behörighetsvillkoren för lärare t.ex. i grund-sfi skall vara definierade avgörs av regeringen. Utskottet anser det lämpligt att

regeringen och SÖ nu prövar om de hittills uppställda behörighetsvillkoren är adekvata. Vilka åtgärder som kan behövas för att försörja sfi-undervisningen i landet med behöriga lärare avhänger av resultatet av denna prövning och bör därför övervägas i nästa steg. Utskottet utgår från att detta uppmärksammas i myndigheternas och regeringens arbete inför kommande budgetproposition. Med det anförda avstyrker utskottet motion 1989/90:Ub15 yrkande 3.

Ett nytt statsbidragssystem

Regeringen föreslår i propositionen ett ändrat statsbidragssystem.

Statsbidrag för svenskundervisning såvitt gäller *flyktingar* föreslås rymmas inom ramen för den nya schablonersättning genom vilken kommunerna kommer att få ersättning för sitt flyktingmottagande. Förslag om denna schablonersättning framläggs i proposition 1989/90:105, som har remitterats till socialförsäkringsutskottet. I nämnda proposition föreslås bl.a. att särskilda resurser om 5 milj.kr. skall ställas till regeringens förfogande för uppföljning av såväl måluppfyllelse som effekter på kostnadsfördelningen mellan stat och kommun inom det nya systemet.

För *övriga invandrare* innebär regeringens förslag i huvudsak följande. Statsbidraget föreslås bli uttryckt i kronor i stället för som tidigare i undervisningstimmar och utbetalas i efterskott med halva beloppet kvartalet efter det att undervisningen påbörjats, under förutsättning att invandraren deltagit i undervisningen under en sammanlagd tid som motsvarar minst 50 undervisningstimmar à 45 minuter genom kommunens försorg. Resterande statsbidrag skall enligt förslaget betalas ut kvartalet efter det att invandraren deltagit i undervisningen minst 350 undervisningstimmar. Varje studerande får endast en gång ingå i underlaget för statsbidrag.

Kommunens skyldighet att anordna grund-sfi föreslås gälla även dem som är berättigade till grundvux eller sårsvux. Statsbidraget för grund-sfi skall därför också gälla dem. Samtidigt minskar då behovet av undervisningstimmar inom grundvux. Föredragande statsrådet räknar med att 97 500 undervisningstimmar skall innehållas från den timram för grundvux som föreslagits i budgetpropositionen och som riksdagen redan tagit ställning till (bet. 1989/90:UbU17 s. 9, rskr. 176).

I motion 1989/90:Ub311 (m), som väcktes under allmänna motions-tiden, föreslås ett resurssystem som innebär att statsbidrag för grundläggande svenskundervisning utgår enligt samma regler och från samma anslag oavsett om eleverna erhåller undervisningen inom grund-sfi eller inom grundvux. Motionären påpekar att statsbidraget till grundvux är maximerat genom en timram, medan inget sådant tak är satt för grund-sfi.

Utskottet konstaterar att motionärens önskemål är tillgodosett genom regeringens förslag, varför motionen bör avslås av riksdagen.

Utbetalningen av statsbidraget för invandrare som genom omflyttning får sfi-undervisning i flera kommuner uppmärksammas i motion 1989/90:Ub16 (m) yrkande 8. Enligt motionärerna bör regeringen klarlägga hur man bör förfara i sådana fall.

Utskottet noterar att RRV i sin granskning har tagit upp frågan om sekundäromflyttningarna, som redan i dagens system medför problem för kommunerna, problem som kommer att accentueras om större belopp betalas ut generellt. RRV anser därför att en rättvis modell för interkommunala ersättningar bör tas fram. Utskottet anser att detta på samma sätt som på skolområdet är en fråga för berörda myndigheter och inte för riksdagen. Motionsyrkandet avstyrks därför.

Inkluderandet av svenskundervisningen i det nya schablonbidraget för flyktingmottagande avvisas i motionerna 1989/90:Sf57 (vpk) yrkande 2, 1989/90:Ub18 (mp) yrkande 3 och 1989/90:Ub20 (vpk) yrkande 8. Enligt den sistnämnda motionen bör regeringen återkomma till riksdagen med förslag om särskild ersättning till kommunerna för den sfi-undervisning som ordnas för flyktingar. I motion 1989/90:Sf59 (mp) begärs ett tillkännagivande till regeringen att schablonersättningen med undantag för svenskundervisning först skall prövas.

Socialförsäkringsutskottet har i sitt yttrande till utbildningsutskottet (bilaga 5) anslutit sig till regeringens bedömning i proposition 1989/90:105 att kommunerna med det föreslagna nya ersättningssystemet kommer att ha ett starkt egenintresse av att flyktingen så snart som möjligt kan klara sin egen försörjning och undvika att han eller hon blir beroende av socialbidrag som kommunen får betala. Eftersom en god svenskundervisning har avgörande betydelse för flyktingens möjligheter att få arbete och även i övrigt bli integrerad i det svenska samhället kommer det att finnas starka incitament för kommunerna att prioritera svenskundervisningen.

Utbildningsutskottet ansluter sig till socialförsäkringsutskottets bedömning och föreslår att riksdagen avslår motionerna 1989/90:Sf57 yrkande 2, 1989/90:Sf59 yrkande 6, 1989/90:Ub18 yrkande 3 och 1989/90:Ub20 yrkande 8.

Timramar. Anslagsbeloppet under Undervisning för invandrare i svenska språket m.m.

I propositionen beräknas för påbyggnads-sfi inom studieförbunden budgetåret 1990/91 en timram på 187 200 studietimmar. För grund-sfi för invandrare som kommit till Sverige före den 1 januari 1985 (s.k. tidigare invandrare) beräknas ett oförändrat behov av 53 600 undervisningstimmar. Utskottet föreslår att riksdagen godkänner vad som förordats i propositionen på dessa båda punkter.

Utskottet tillstyrker regeringens förslag i propositionen att riksdagen till Undervisning för invandrare i svenska språket m.m. anvisar ett förslagsanslag på 277 316 000 kr. för budgetåret 1990/91.

Till deltagare i grund-sfi utgår för närvarande *timersättning* med ett högre belopp för dem som förlorar arbetsinkomst, ersättning från arbetslöshetskassa eller kontant arbetsmarknadsstöd när de deltar i undervisningen och med ett lägre belopp för övriga. Den sistnämnda timersättningen är avsedd som stimulansbidrag. Motsvarande ersättningar utgår för deltagare i grundutbildning för vuxna (grundvux) vare sig de är svenskar eller invandrare.

I propositionen föreslås att beloppet för den högre timersättningen höjs från 50 till 53 kr. Dessutom föreslås att den lägre timersättningen slopas för grund-sfi som påbörjas efter den 1 juli 1990. Bakgrunden till det sistnämnda förslaget är iakttagelsen, som gjorts av både SÖ och RRV, att den lägre timersättningen inte fyller sin stimulansfunktion när det gäller grund-sfi men däremot orsakar administrativt merarbete till ingen nytta. Flertalet av de deltagare i grund-sfi som inte har arbete uppbär nämligen socialbidrag, och kommunerna räknar i allmänhet av timersättningen från detta bidrag. Invandrarna själva har alltså inte genom timersättningen mera pengar att röra sig med än de skulle haft om de inte deltagit i sfi. Enligt regeringens förslag skall dock den lägre timersättningen utgå även under hösten 1990 för dem som påbörjat grund-sfi före den 1 juli detta år. Förslaget innebär ingen ändring av den lägre timersättningen vid grundvux och särsvux.

I motion 1989/90:Ub19 (s) relateras en enkät som Metallindustriarbetareförbundet genomfört i 164 företag. Den visar att en stor andel invandrare som har arbete i dessa företag har behov av sfi-undervisning. De hindras dock från att delta i sfi bl.a. därför att de inte anser sig ha råd att utbilda sig på arbetstid. Trots rekommendation av Svenska arbetsgivareföreningen är flertalet av företagen inte beredda att betala utfyllnad till full ersättning för förlorad arbetsförtjänst. Behovet av att invandrarna får sådan, och av ersättning även för restid, vill motionärerna att riksdagen skall ge regeringen till känna (yrkande 2). I samma motion (yrkande 3) påtalas behovet av stimulansbidrag för invandrare som deltar i sfi på fritiden.

Enligt motion 1989/90:Sf526 (vpk) bör invandrare och flyktingar som genomgår sfi eller grundvux erhålla utbildningsbidrag som går att försörja sig på utan komplettering av socialbidrag.

Anslaget *timersättning* vid vissa vuxenutbildningar finansierar även studiesocialt stöd vid vissa kurser i teckenspråk. I motion 1989/90:Sf524 (mp) yrkande 6 begärs att sådant stöd skall utgå till syskon till döva eller gravt hörselskadade barn. För närvarande utgår detta stöd endast till föräldrar.

I motion 1989/90:Sf546 (m) yrkande 10 begärs — till följd av att motionärerna förordat en ökning av medlen till särskilt vuxenstudiestöd under anslaget F 5 — att till anslaget F 6 *timersättning* vid vissa vuxenutbildningar för budgetåret 1990/91 skall anvisas ett förslagsanslag på 73 400 000 kr. eller 58,3 milj.kr. mindre än regeringen föreslagit i budgetpropositionen.

Socialförsäkringsutskottet har i yttrande till utbildningsutskottet (bilaga 5) tillstyrkt regeringens förslag om avskaffande av den lägre timersättningen och avstyrkt motion 1989/90:Ub19 yrkande 3. Socialförsäkringsutskottet anser det dock angeläget att effekterna av att avskaffa den lägre timersättningen följs. Beträffande motionerna 1989/90:Ub19 yrkande 2 och 1989/90:Sf526 hänvisar socialförsäkringsutskottet till att den nyligen tillsatta utredningen om vuxnas möjligheter att finansiera studier (dir. 1990:2) bl.a. skall belysa behovet av och nivån för särskilda timersättningar vid vissa vuxenutbildningar. När det gäller studiesocialt stöd vid vissa kurser i teckenspråk framhåller socialförsäkringsutskottet att en utvidgning av stödet till att även omfatta syskon till döva och gravt hörselskadade barn skulle medföra att ytterligare resurser måste avsättas under anslagsposten för att undvika en prioritering mellan sökandena till stöden. Socialförsäkringsutskottet avstyrker motion 1989/90:Sf524 yrkande 6. Likaså avstyrker socialförsäkringsutskottet motion 1989/90:Sf546 yrkande 10. Utskottet hänvisar till sitt betänkande 1989/90:SfU14, i vilket budgetpropositionens förslag till anslagsbelopp på anslaget F 5 tillstyrks. Riksdagen har bifallit socialförsäkringsutskottets hemställan i nämnda betänkande.

Utbildningsutskottet tillstyrker för sin del regeringens förslag när det gäller den lägre timersättningen och avstyrker motionerna 1989/90:Sf524 yrkande 6 och 1989/90:Ub19 yrkande 3. Med hänsyn till att frågan om timersättningar i övrigt är föremål för utredning bör riksdagen också avslå motionerna 1989/90:Sf526 och 1989/90:Ub19 yrkande 2.

I motion 1989/90:Ub17 yrkande 3 föreslås att riksdagen skall ge regeringen till känna att det i ökad utsträckning bör erbjudas speciellt anordnad *barnutlys* för barnen när föräldrarna deltar i svenskundervisningen.

Utskottet anser liksom motionärerna att det är viktigt att inte invandrarkvinnorna stängs ute från sfi under flera år på grund av brist på barnomsorg. I kommunerna pågår ansträngningar att bygga ut barnomsorgskapaciteten så att alla barn över ett och ett halvt års ålder kan få plats. I proposition 1984/85:209 om förskola för alla barn uttalade socialministern att rätten till barnomsorgsplatser från ett och ett halvt års ålder inte befriade kommunerna från deras ansvar för omsorg för barn under denna ålder. Utskottet anser inte ett tillkännagivande från riksdagens sida till regeringen av den innebörd som föreslås i motion 1989/90:Ub17 yrkande 3 påkallat, varför yrkandet avstyrks.

Regeringen föreslår vidare att riksdagen skall godkänna att 74 300 000 kr. av de medel som tillfaller statsverket genom vuxenutbildningsavgiften för budgetåret 1990/91 skall användas för att finansiera anslaget Timersättning vid vissa vuxenutbildningar samt att riksdagen till detta skall anvisa ett förslagsanslag på 106 500 000 kr. för budgetåret 1990/91.

Utbildningsutskottet tillstyrker regeringens förslag när det gäller användningen av medel från vuxenutbildningsavgiften för att finansie-

ra anslaget Timersättning vid vissa vuxenutbildningar samt när det gäller anslagsbeloppet under nämnda anslag och avstyrker motion 1989/90:Sf546 yrkande 10.

1989/90:UbU27

Invandrare med akademisk utbildning

I ett flertal motioner framhålls att nuvarande sfi-undervisning inte är effektiv för invandrare med akademisk utbildning, bl.a. på grund av föreskrifterna om deltidundervisning. För att bereda denna grupp av invandrare en effektivare undervisning föreslås i motionerna 1989/90: Ub15 (c) yrkande 4 och 1989/90:Ub17 (fp) yrkande 4 att de skall beredas *tillträde till den första terminen av det preparandår som anordnas inom högskolan* för utländska studerande.

Preparandåret inrättades år 1985 med det främsta syftet att ge utländska gäststuderande en god förberedelse för efterföljande studier inom högskolan. Det omfattar två terminer, av vilka den första används främst till nybörjarundervisning i svenska. Till preparandårets andra termin har även invandrarstuderande tillträde. Riksdagen avvisade vid sin behandling av förslaget om ett preparandår motioner om att invandrarstuderande skulle beredas tillträde även till den första terminen (prop. 1983/84:115, UbU 1984/85:3 s. 6, rskr. 1984/85:20). Skälet var att invandrarstuderande förutom kunskaper och färdigheter i svenska språket även behöver kunskaper om arbetslivet och om samhällslivet i stort och därför borde få sin grundläggande svenskundervisning i grund-sfi, som vänder sig till invandrare som skall stanna i Sverige.

Utskottet anser att de skäl som motiverade det tidigare ställningstagandet att invandrarstuderande skulle ha tillträde till preparandårets andra termin men inte den första fortfarande är bärande. De förändringar som föreslås i proposition 1989/90:102 är avsedda att leda till ökad flexibilitet i sättet att organisera sfi. Det kommer då också att vara möjligt att anordna undervisningen mer koncentrerat än hittills för invandrare som har förutsättningar att tillgodogöra sig sfi snabbare, exempelvis de som har genomgått högre utbildning i sitt hemland. De brister i nuvarande sfi som har föranlett motionerna om tillträde till preparandårets första termin bör därmed kunna undanröjas. Mot denna bakgrund föreslår utskottet att riksdagen avslår motionerna 1989/90: Ub15 yrkande 4 och 1989/90:Ub17 yrkande 4.

En rad motioner tar upp frågan om ett *bättre tillvaratagande av personer med utländska utbildningar och examina*.

I motion 1989/90:Ub207 (m) yrkande 1 föreslås åtgärder för att säkerställa en bättre planering av intensivundervisningen av medicinsk personal och vårdpersonal. Den slutliga examinationen av flyktingarnas kunskaper bör enligt motionärerna decentraliseras. I samma motion och i motion 1989/90:Ub615 (mp) begärs att den s.k. ekvivaleringsverksamheten vid UHÄ skall påskyndas. Enligt motion 1989/90: Ub808 (s) yrkande 1 bör regeringen pröva om den nya handläggningsordning för ekvivaleringsärenden som UHÄ nyligen har infört är lämplig. Den ändring i handläggningsordningen vid UHÄ som åsyftas

gäller att ansökningar om ekvivalering endast tas emot från studievägledare, syo-konsulenter och tjänstemän vid flyktingförläggningar och arbetsförmedlingar, däremot inte direkt från invandrare. I stället för att skötas av UHÄ bör ekvivaleringsverksamheten enligt motion 1989/90:Ub731 (c) förläggas till ett fristående institut. Som huvudmän för ett sådant institut kan motionären förutom staten tänka sig arbetsmarknadens parter. Verksamheten sägs kunna till stor del avgiftsfinansieras.

Utskottet vill med anledning av motionsyrkandena anföra följande.

Liksom motionärerna anser utskottet att invandrarnas utbildning utgör en resurs i det svenska samhället som måste tas till vara. Att många invandrare inte kan få arbete inom det område och på den nivå som de har kvalifikationer för är mycket otillfredsställande. En officiell och rättvis värdering av invandrades utbildning är en nödvändig förutsättning för att deras kvalifikationer skall komma till sin rätt i det svenska arbetslivet. Den är emellertid inte en tillräcklig förutsättning. Det krävs också att de som anställer personal har en positiv inställning till invandrare och är beredda att sakligt bedöma deras kvalifikationer. Ekvivaleringsverksamheten vid UHÄ, som alltså är nödvändig, har inte kunnat hålla jämna steg med den efterfrågan som visas från invandrarerna. Utskottet har vid de två senaste riksmötena uttalat att verksamheten är viktig och noga bör följas, men att det ankommer på UHÄ att bedöma om någon ytterligare förstärkning behövs inom ramen för UHÄ:s totala resurser. I november 1989 har regeringen anvisat 500 000 kr. för att UHÄ skall kunna förstärka arbetsinsatserna inom detta område redan innevarande budgetår. I årets budgetproposition har regeringen vidare föreslagit en förstärkning av engångskaraktär på 500 000 kr. budgetåret 1990/91 för att UHÄ skall kunna arbeta undan de ärendebalanser som har uppkommit i ekvivaleringsverksamheten. Utskottet har i betänkandet 1989/90:UbU18 s. 19 tillstyrkt regeringens förslag. Med detta anser utskottet att motionerna 1989/90:Ub207 yrkande 1 och 1989/90:Ub615 får anses tillgodosedda, varför de bör avslås av riksdagen. Utskottet anser inte att riksdagen bör ha synpunkter på UHÄ:s arbetsrutiner, varför motion 1989/90:Ub808 yrkande 1 avstyrks. Likaså avstyrks motion 1989/90:Ub731.

Motion 1989/90:Ub243 (fp) tar upp situationen för flyktingar med akademisk examen. Motionären föreslår att det redan vid flyktingförläggningarna skall ske en inventering av vilka som har akademisk examen (yrkande 1) och att information skall ges till dem om hur de skall gå till väga för att få användning för den i sitt nya land (yrkande 2). I motion 1989/90:Ub808 (s) yrkande 2 framförs en rad förslag om åtgärder för att förbättra arbetsmarknadssituationen för invandrarakademikerna. Förstärkta insatser när det gäller praktik föreslås, liksom ett särskilt projekt för att marknadsföra vad invandrarakademikerna kan bidra med på den svenska arbetsmarknaden. I motion 1989/90:Ub243 yrkande 4 föreslås att det ordnas fackspråkskurser för invandrarakademiker på ett tidigt stadium så att de snabbare kommer in i den fackanknutna vokabulären. För att Sverige bättre skall kunna ta till vara den arbetskraftsresurs som de välutbildade flyktingarna

utgör föreslås i motion 1989/90:Ub246 (fp) att de får en introduktionskurs om vad motsvarande arbete innebär i Sverige (yrkande 1) och att regeringen tillser att en riksomfattande inventering görs av invandrarernas akademiska bakgrund, utbildning och nuvarande arbetsuppgifter (yrkande 2).

Utskottet anser att de föreslagna åtgärderna är värdefulla, men att de inte är av den karaktären att de skall beslutas av riksdagen. Riksdagen bör avslå motionerna 1989/90:Ub243 yrkandena 1, 2 och 4, 1989/90:Ub246 yrkandena 1 och 2 samt 1989/90:Ub808 yrkande 2.

Övriga frågor

I motion 1989/90:Ub211 (mp) hävdas att många invandrare, kanske mest från Mellanöstern, generellt sett har dålig skolunderbyggnad om man jämför med den svenska grundskoleutbildningen. I näringslivet finns i dag problem med dåligt utbildad arbetskraft. Motionären menar att utbildning bör vara både en rättighet och en skyldighet och föreslår att ett konkret förslag skall utarbetas hur *obligatorisk grundutbildning för invandrare* kan förverkligas.

Utskottet anser att ett tillmötesgående av motionärens förslag skulle föra mycket långt, både principiellt och ekonomiskt. Yrkandet avstyrks.

Två motioner behandlar *rekryteringsåtgärder* till sfi. I motion 1989/90:Ub16 (m) yrkande 11 efterlyses åtgärder för att sfi skall nå även invandrarkvinnor. Motion 1989/90:Ub19 (s) handlar om invandrare som har arbete men av olika skäl inte har genomgått sfi. Enligt motionärerna (yrkande 4) behövs uppsökande verksamhet och speciella informationsåtgärder för dessa.

Utskottet förutsätter att kommunerna tar allvarligt på sin skyldighet att informera om sfi bland dem som är berättigade till sådan undervisning. Den uppfinningsrikedom som behövs vid organiserandet och genomförandet av undervisningen är lika nödvändig när det gäller information och rekrytering, både i fråga om målgrupper och i fråga om former. Utskottet anser inte att de tillkännagivanden som begärs i motionerna behövs. Yrkandena avstyrks.

Motion 1989/90:Ub743 (s) tar upp *hemspråkets roll i grundvux*. Enligt motionären bör undervisningen i grundvux i större utsträckning än som sker ges på deltagarens hemspråk för att ge invandrare som har svårt att lära sig svenska möjlighet att ändå tillägna sig färdigheter i räkning och samhälls-, arbetslivs- och naturorientering. Därför föreslås i motionen att bestämmelserna om grundvux ändras så att undervisningen i vissa fall skall bedrivas på elevens hemspråk.

Utskottet konstaterar liksom motionären att bestämmelserna ger utrymme för att ge grundvuxundervisning på elevens hemspråk. Att införa ett obligatorium skulle enligt utskottets mening föra för långt. Yrkandet avstyrks.

Enligt motion 1989/90:Ub14 (fp) yrkande 1 bör *verksamheten vid flyktingsförläggningarna* förändras i riktning mot att göra förläggningarna till utbildningscentra för flyktingar.

Utskottet har inget emot att det bedrivs studieverksamhet vid flyktingsförläggningar, i invandrarverkets egen regi eller i samarbete med studieförbund. Förläggningarna skall dock inte vara flyktingars hemvist under längre tid, och det finns därför inte anledning till någon systematisk förändring av dem i den riktning som motionären förordar. Yrkandet avstyrks.

I motion 1989/90:Ub298 (fp) föreslås att viss del av *statsbidragen till studieförbundens verksamhet bland invandrare och flyktingar* skall fördelas i en s.k. fri resurs. Även i motion 1989/90:Ub14 yrkande 2 föreslås förändringar i statsbidragen till studieförbunden.

Med hänvisning till att hela konstruktionen av det statliga stödet till studieförbunden nu övervägs inom utbildningsdepartementet och en proposition är aviserad till nästa år avstyrker utskottet yrkandena.

I en skrivelse den 22 mars 1990 till bl.a. utbildningsutskottet har Svenska arbetsgivareföreningen (SAF) framfört uppfattningen att regeringens förslag innebär att arbetsgivarnas skyldigheter vad gäller ledighet och semesterersättning för deltagare i grund-sfi automatiskt utvidgas. Detta beror på sammanslagningen av nuvarande grund-sfi och påbyggnads-sfi till en sammanhållen grund-sfi med i genomsnitt 700 timmar. SAF hemställer att lagen (1986:163) om rätt till ledighet för grund-sfi skall göras till föremål för en radikal översyn och att arbetsgivarnas skyldighet att svara för semesterlön under ledighet omedelbart avskaffas.

Utbildningsutskottet har erfarit att regeringen avser att se över lagen om rätt till ledighet för grundläggande svenskundervisning för invandrare. Arbetsmarknadsutskottet har i betänkande 1989/90:AU21 uttalat att reglerna om semesterlönegrundande frånvaro bör ses över i syfte att undanröja de betydande negativa ekonomiska konsekvenser dessa regler har för små företag med få anställda (rskr. 1989/90:143). Utbildningsutskottet anser att frågan om semesterlön vid ledighet för grund-sfi bör tas upp i den ifrågavarande översynen. Om översynen resulterar i en förändring av nuvarande regler vid deltagande i grund-sfi måste också övervägas om den högre timersättningen bör förändras. Vad utskottet här anfört bör riksdagen som sin mening ge regeringen till känna.

Hemställan

Utskottet hemställer

1. beträffande *kommuns skyldighet att under sammanlagt högst två år anordna svenskundervisning för invandrare* att riksdagen med bifall till proposition 1989/90:102 i denna del och med anledning av motion 1989/90:Ub15 yrkande 1 samt med avslag på motionerna 1989/90:Ub17 yrkande 1, 1989/90:

Ub18 yrkande 4, 1989/90:Ub19 yrkande 1, 1989/90:Ub20 yrkande 3 samt 1989/90:Ub21, samtliga delvis, godkänner vad utskottet anfört,

res. 1 (fp, vpk, mp)

2. beträffande *tidpunkt från vilken kommuns skyldighet att anordna svenskundervisning för invandrare skall räknas*

att riksdagen med bifall till proposition 1989/90:102 i denna del och med avslag på motionerna 1989/90:Ub16 yrkandena 7 och 9, båda delvis, godkänner vad utskottet anfört,

res. 2 (m)

3. beträffande *lagbestämmelsen om kommuns skyldighet att anordna grundläggande svenskundervisning för invandrare*

att riksdagen med anledning av motion 1989/90:Ub15 yrkande 1 och med avslag på motionerna 1989/90:Ub16 yrkandena 7 och 9, 1989/90:Ub17 yrkande 1, 1989/90:Ub18 yrkande 4, 1989/90:Ub19 yrkande 1, 1989/90:Ub20 yrkande 3 samt 1989/90:Ub21, samtliga delvis, antar det i proposition 1989/90:Ub102 framlagda förslaget till ändring i lagen (1986:159) om grundläggande svenskundervisning för invandrare såvitt avser 5 § (bilaga 1),

res. 3 (m) - villk. res. 2

res. 4 (fp, vpk, mp) - villk. res. 1

4. beträffande *kvalitetsmål i stället för timregler*

att riksdagen avslår motion 1989/90:Ub20 yrkandena 4 och 5,

5. beträffande *en sammanhållen svenskundervisning och ett utsträckt kommunalt ansvar*

att riksdagen godkänner vad som förordats i proposition 1989/90:102 om en sammanläggning av den grundläggande svenskundervisningen med påbyggnadsundervisningen och en utökad skyldighet för kommunerna att anordna undervisning,

6. beträffande *målet för svenskundervisningen*

att riksdagen avslår motion 1989/90:Ub207 yrkande 3,

res. 5 (m)

7. beträffande *anordnare av svenskundervisning för invandrare*

att riksdagen med avslag på motionerna 1989/90:Ub13, 1989/90:Ub16 yrkandena 2, 3 och 4, 1989/90:Ub20 yrkande 1 och 1989/90:Ub254 yrkande 9 antar det i proposition 1989/90:102 framlagda förslaget till lag om ändring i lagen (1986:159) om grundläggande svenskundervisning för invandrare såvitt avser 3 § (bilaga 1),

res. 6 (m)

res. 7 (c)

res. 8 (vpk)

8. beträffande *lagförslaget i övrigt*

att riksdagen antar regeringens förslag till ändring i lagen om grundläggande svenskundervisning för invandrare (bilaga 1),

9. beträffande *deltidsstudier*

att riksdagen avslår motionerna 1989/90:Ub15 yrkande 2, 1989/90:Ub16 yrkande 6, 1989/90:Ub18 yrkande 1, 1989/90:Ub20 yrkande 2 och 1989/90:Ub254 yrkande 10,

res. 9 (vpk)

10. beträffande *gruppindelning efter kunskapsnivå och studievana*

att riksdagen avslår motion 1989/90:Ub20 yrkande 7,

11. beträffande *varvning av grund-sfi och arbete*
att riksdagen avslår motionerna 1989/90:Ub16 yrkande 5,
1989/90:Ub207 yrkande 2, 1989/90:Ub233 yrkande 1 och
1989/90:Ub243 yrkande 3,

res. 10 (m)

12. beträffande *undervisningens organisation i övrigt*
att riksdagen avslår motionerna 1989/90:Ub16 yrkandena 1 och
10 och 1989/90:Ub254 yrkande 11,

res. 11 (m)

13. beträffande *samhällskunskap inom svenskundervisningen för
invandrare*

att riksdagen avslår motionerna 1989/90:Ub17 yrkande 2,
1989/90:Ub18 yrkande 2, 1989/90:Ub20 yrkande 6 och
1989/90:Ub233 yrkande 2,

14. beträffande *lärare för svenskundervisning för invandrare*
att riksdagen med avslag på motion 1989/90:Ub15 yrkande 3
godkänner vad som förordats i proposition 1989/90:102,

15. beträffande *utbetalning av statsbidrag till sfi för invandrare
som undervisas i flera kommuner*

att riksdagen avslår motion 1989/90:Ub16 yrkande 8,

res. 12 (m)

16. beträffande *förändring av statsbidragssystemet för grundläggande
svenskundervisning för invandrare*

att riksdagen med avslag på motionerna 1989/90:Sf57 yrkande 2,
1989/90:Sf59 yrkande 6, 1989/90:Ub18 yrkande 3, 1989/90:Ub20
yrkande 8 och 1989/90:Ub311 godkänner vad som förordats i
proposition 1989/90:102,

res. 13 (vpk)

res. 14 (mp)

17. beträffande *timram för påbyggnads-sfi inom studieförbund*
att riksdagen godkänner vad som förordats i proposition
1989/90:102,

18. beträffande *timram för grundläggande svenskundervisning
för tidigare invandrare*

att riksdagen godkänner vad som förordats i proposition
1989/90:102,

19. beträffande *anslagsbeloppet under Undervisning för invand-
rare i svenska språket m.m.*

att riksdagen till *Undervisning för invandrare i svenska språket
m.m.* för budgetåret 1990/91 anvisar ett förslagsanslag på
277 316 000 kr.,

20. beträffande *timersättning m.m. vid vissa vuxenutbildningar* att riksdagen *dels* med avslag på motionerna 1989/90:Ub17 yrkande 3, 1989/90:Ub19 yrkandena 2 och 3 samt 1989/90:Sf526 godkänner vad som förordas i proposition 1989/90:102, *dels* avslår motion 1989/90:Sf524 yrkande 6,

res. 15 (vpk)

res. 16 (fp, mp)

21. beträffande *användningen av medel från vuxenutbildningsavgiften till anslaget Timersättning vid vissa vuxenutbildningar* att riksdagen godkänner vad som förordats i proposition 1989/90:102,

22. beträffande *anslagsbeloppet under Timersättning vid vissa vuxenutbildningar*

att riksdagen med bifall till proposition 1989/90:102 och med avslag på motion 1989/90:Sf546 yrkande 10 till *Timersättning vid vissa vuxenutbildningar* för budgetåret 1990/91 anvisar ett förslagsanslag på 106 500 000 kr.,

res. 17 (m)

23. beträffande *åtgärder för invandrare med akademisk utbildning*

att riksdagen avslår motionerna 1989/90:Ub15 yrkande 4, 1989/90:Ub17 yrkande 4, 1989/90:Ub207 yrkande 1, 1989/90:Ub243 yrkandena 1, 2 och 4, 1989/90:Ub246 yrkandena 1 och 2, 1989/90:Ub615, 1989/90:Ub731 samt 1989/90:Ub808,

24. beträffande *obligatorisk grundutbildning för invandrare*

att riksdagen avslår motion 1989/90:Ub211,

res. 18 (mp)

25. beträffande *åtgärder för att rekrytera invandrarkvinnor m.fl. till svenskundervisning*

att riksdagen avslår motionerna 1989/90:Ub16 yrkande 11 och 1989/90:Ub19 yrkande 4,

26. beträffande *hemspråkets roll i grundvux*

att riksdagen avslår motion 1989/90:Ub743,

27. beträffande *förändring av verksamheten på flyktingförläggningarna*

att riksdagen avslår motion 1989/90:Ub14 yrkande 1,

28. beträffande *statsbidragen till studieförbundens verksamhet bland invandrare och flyktingar*

att riksdagen avslår motionerna 1989/90:Ub14 yrkande 2 och 1989/90:Ub298,

29. beträffande *villkoren för ledighet vid deltagande i grund-sfi*

att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad utskottet anför.

Stockholm den 26 april 1990

På utbildningsutskottets vägnar

Lars Gustafsson

Närvarande: Lars Gustafsson (s), Helge Hagberg (s), Bengt Silfverstrand (s), Lars Leijonborg (fp), Birgitta Rydle (m), Ingvar Johnsson (s), Berit Löstedt (s), Birger Hagård (m), Carl-Johan Wilson (fp), Marianne Andersson i Vårgårda (c), Björn Samuelson (vpk), Ewa Hedkvist Petersen (s), Ingegerd Wärnersson (s), Jan Björkman (s), Ulf Melin (m), Marianne Jönsson (c) och Claes Roxbergh (mp).

Reservationer

1. Kommuns skyldighet att under sammanlagt högst två år anordna svenskundervisning för invandrare (mom. 1)

Lars Leijonborg (fp), Carl-Johan Wilson (fp), Björn Samuelson (vpk) och Claes Roxbergh (mp) anser

dels att den del av utskottets yttrande som på s. 9 börjar med "Den tidsgräns som" och på s. 10 slutar med "kommuns skyldighet" bort ha följande lydelse:

Det är enligt utskottets mening inte realistiskt att vänta att alla invandrare i framtiden kommer att påbörja sfi-undervisning på ett tidigt stadium av sin vistelse i Sverige. Traumatiska upplevelser kan vara ett hinder för vissa flyktingar, som måste få bearbeta dessa upplevelser innan de kan tillgodogöra sig sfi-undervisning. Täta barnafödslar kan också lägga hinder i vägen för en fullständig grund-sfi inom ramen för två eller tre år. Utskottet anser därför att det inte bör sättas någon borte tidsgräns för kommunens skyldighet. Därmed bortfaller också behovet av specialregler för s.k. tidigare invandrare. Utskottet föreslår därför att riksdagen med bifall till motionerna 1989/90:Ub17 yrkande 1, 1989/90:Ub18 yrkande 4, 1989/90:Ub19 yrkande 1, 1989/90:Ub20 yrkande 3 och 1989/90:Ub21 och med anledning av motion 1989/90:Ub15 yrkande 1 samt med avslag på proposition 1989/90:102 i denna del godkänner vad utskottet anfört.

dels att moment 1 i utskottets hemställan bort ha följande lydelse:

1. beträffande *kommuns skyldighet att under sammanlagt högst två år anordna svenskundervisning för invandrare* att riksdagen med bifall till motionerna 1989/90:Ub17 yrkande 1, 1989/90:Ub18 yrkande 4, 1989/90:Ub19 yrkande 1, 1989/90:Ub20 yrkande 3 och 1989/90:Ub21, samtliga delvis, med anled-

ning av motion 1989/90:Ub15 yrkande 1 delvis samt med avslag på proposition 1989/90:102 i denna del godkänner vad utskottet anfört,

1989/90:UbU27

2. Tidpunkt från vilken kommuns skyldighet att anordna svenskundervisning för invandrare skall räknas (mom. 2)

Birgitta Rydle, Birger Hagård och Ulf Melin (alla m) anser

dels att den del av utskottets yttrande som på s. 10 börjar med "Det är enligt" och slutar med "vad utskottet anfört" bort ha följande lydelse:

Det är enligt utskottets mening angeläget att flyktingar som fått uppehållstillstånd får börja sfi-undervisning även om de vistas i flyktingförläggning. Den kommun där flyktingförläggningen är belägen bör därför ha ansvar även för deras undervisning, även om de inte är kyrkobokförda i kommunen. För denna sfi-undervisning bör gälla samma regler beträffande läroplan, lärarkompetens, anordnare av undervisningen samt statsbidrag som för grund-sfi i övrigt. När flyktingen — förhoppningsvis kort efter att uppehållstillstånd beviljats — flyttar ut i en annan kommun bör förläggningens värdkommun och bosättningskommunen genom interkommunal ersättning lösa frågan om statsbidraget.

Rätten till grund-sfi skall gälla under sammanlagt högst två år från det att flyktingen fick uppehållstillstånd i Sverige.

Utskottet föreslår därför att riksdagen med bifall till motion 1989/90:Ub16 yrkandena 7 och 9 och med avslag på proposition 1989/90:102 i denna del godkänner vad utskottet anfört.

dels att moment 2 i utskottets hemställan bort ha följande lydelse:

2. beträffande *tidpunkt från vilken kommuns skyldighet att anordna svenskundervisning för invandrare skall räknas*

att riksdagen med bifall till motion 1989/90:Ub16 yrkandena 7 och 9, båda delvis och med avslag på proposition 1989/90:102 i denna del godkänner vad utskottet anfört,

3. Lagbestämmelsen om kommuns skyldighet att anordna grundläggande svenskundervisning för invandrare (mom. 3)

Under förutsättning av bifall till reservation 2

Birgitta Rydle, Birger Hagård och Ulf Melin (alla m) anser

dels att den del av utskottets yttrande som på s. 10 börjar med "Mot bakgrund av" och slutar med "5 § (bilaga 1)" bort ha följande lydelse:

Mot bakgrund av utskottets uppfattning att tiden för kommuns skyldighet att anordna sfi bör vara begränsad till två år, räknat från den tidpunkt då utlänningen fått uppehållstillstånd i landet, och omfatta även personer som fått uppehållstillstånd men ändå vistas på statliga förläggningar för asylsökande, bör riksdagen med bifall till motion 1989/90:Ub16 yrkandena 7 och 9 och med avslag på proposi-

tion 1989/90:102 i denna del anta det i bilaga 2 som Reservanternas förslag betecknade förslaget till ändring i lagen (1986:159) om grundläggande svenskundervisning för invandrare såvitt avser 5 §.

dels att moment 3 i utskottets hemställan bort ha följande lydelse:

3. beträffande *lagbestämmelsen om kommuns skyldighet att anordna grundläggande svenskundervisning för invandrare* att riksdagen med bifall till motion 1989/90:Ub16 yrkandena 7 och 9, båda delvis, med anledning av motion 1989/90:Ub15 yrkande 1 delvis och med avslag på proposition 1989/90:102 i denna del och motionerna 1989/90:Ub17 yrkande 1, 1989/90:Ub18 yrkande 4, 1989/90:Ub19 yrkande 1, 1989/90:Ub20 yrkande 3 samt 1989/90:Ub21 antar det i bilaga 2 som Reservanternas förslag betecknade förslaget till ändring i lagen (1986:159) om grundläggande svenskundervisning för invandrare såvitt avser 5 §,

4. Lagbestämmelsen om kommuns skyldighet att anordna grundläggande svenskundervisning för invandrare (mom. 3)

Under förutsättning av bifall till reservation 1

Lars Leijonborg (fp), Carl-Johan Wilson (fp), Björn Samuelson (vpk) och Claes Roxbergh (mp) anser

dels att den del av utskottets yttrande som på s. 10 börjar med "Mot bakgrund av" och slutar med "5 § (bilaga 1)" bort ha följande lydelse:

Mot bakgrund av utskottets uppfattning att kommuns skyldighet att anordna sfi bör gälla utan tidsgräns samt att svenskundervisning vid statliga förläggningar för asylsökande inte bör ingå i värdkommunens ansvar bör riksdagen med bifall till motionerna 1989/90:Ub17 yrkande 1, 1989/90:Ub18 yrkande 4, 1989/90:Ub19 yrkande 1, 1989/90:Ub20 yrkande 3 och 1989/90:Ub21, med anledning av motion 1989/90:Ub15 yrkande 1 och med avslag på proposition 1989/90:102 i denna del samt motionerna 1989/90:Ub16 yrkandena 7 och 9 anta det i bilaga 3 som Reservanternas förslag betecknade förslaget till lag om ändring i lagen (1986:159) om grundläggande svenskundervisning för invandrare såvitt avser 5 §.

dels att moment 3 i utskottets hemställan bort ha följande lydelse:

3. beträffande *lagbestämmelsen om kommuns skyldighet att anordna grundläggande svenskundervisning för invandrare* att riksdagen med bifall till motionerna 1989/90:Ub17 yrkande 1, 1989/90:Ub18 yrkande 4, 1989/90:Ub19 yrkande 1, 1989/90:Ub20 yrkande 3 och 1989/90:Ub21, samtliga delvis, med anledning av motion 1989/90:Ub15 yrkande 1 delvis och med avslag på proposition 1989/90:102 i denna del samt motionerna 1989/90:Ub16 yrkandena 7 och 9 antar det i bilaga 3 som

Reservanternas förslag betecknade förslaget till lag om ändring i lagen (1986:159) om grundläggande svenskundervisning för invandrare såvitt avser 5 §,

1989/90:UbU27

5. Målet för svenskundervisningen (mom. 6)

Birgitta Rydle, Birger Hagård och Ulf Melin (alla m) anser

dels att den del av utskottets yttrande som på s. 11 börjar med "Det som motionärerna" och slutar med "motionsyrkandet avstyrks" bort ha följande lydelse:

Det har genom RRVs utvärdering av sfi visat sig att undervisningen i stor utsträckning är ineffektiv, vilket fördröjer invandrarnas inlemmande i det svenska samhället. Detta kan inte accepteras. Kravet på effektivitet i sfi-undervisningen bör komma till uttryck både i läroplanen och i de övriga bestämmelser och åtgärder som kringgärdar verksamheten. Vad utskottet nu anfört bör riksdagen med bifall till motion 1989/90:Ub207 yrkande 3 som sin mening ge regeringen till känna.

dels att moment 6 i utskottets hemställan bort ha följande lydelse:

6. beträffande *målet för svenskundervisningen*
att riksdagen med bifall till motion 1989/90:Ub207 yrkande 3 som sin mening ger regeringen till känna vad utskottet anfört,

6. Anordnare av svenskundervisning för invandrare (mom. 7)

Birgitta Rydle, Birger Hagård och Ulf Melin (alla m) anser

dels att den del av utskottets yttrande som på s. 12 börjar med "Utskottet erinrar" och på s. 13 slutar med "yrkandet avstyrks" bort ha följande lydelse:

Utskottet noterar att propositionens förslag innebär en utvidgning av kretsen av möjliga anordnare av grund-sfi. Enligt utskottets mening finns det ingen anledning att i lagen reglera vilka kommunerna får anlita för att genomföra undervisningen i grund-sfi. Det bör stå kommunen fritt att anlita den anordnare som på ett effektivt sätt tillhandahåller en god utbildning. Beslut om utbildningsanordnare bör föregås av öppen upphandling. Utskottet står kvar vid sin tidigare uttryckta uppfattning (UbU 1985/86:10 s. 8) att det är viktigt, i det fall en kommun väljer att uppdra åt studieförbund att anordna svenskundervisning, att studieförbunden får möjlighet att på lika villkor erbjuda sina tjänster. Detta bör gälla alla studieförbund. Vad som nu anförts medför att regeringens förslag till formulering av 3 § lagen (1986:159) om grundläggande svenskundervisning för invandrare behöver omarbetas. I övrigt tillstyrker utskottet propositionens förslag om en sammanhållen svenskundervisning och ett utsträckt kommunalt ansvar.

Utskottet föreslår således att riksdagen med bifall till motionerna 1989/90:Ub13 och 1989/90:Ub16 yrkandena 2, 3 och 4, och med avslag på proposition 1989/90:102 i denna del samt motionerna 1989/90:Ub20

yrkande 1 och 1989/90:Ub254 yrkande 9 antar det i bilaga 4 som Reservanternas förslag betecknade förslaget till ändring i lagen (1986:159) om grundläggande svenskundervisning för invandrare såvitt avser 3 §.

dels att moment 7 i utskottets hemställan bort ha följande lydelse:

7. beträffande *anordnare av svenskundervisning för invandrare* att riksdagen med bifall till motionerna 1989/90:Ub13, 1989/90:Ub16 yrkandena 2, 3 och 4 och med avslag på proposition 1989/90:102 i denna del samt motionerna 1989/90:Ub20 yrkande 1 och 1989/90:Ub254 yrkande 9 antar det i bilaga 4 som Reservanternas förslag betecknade förslaget till ändring i lagen (1986:159) om grundläggande svenskundervisning för invandrare såvitt avser 3 §,

7. Anordnare av svenskundervisning för invandrare (mom. 7)

Marianne Andersson i Vårgårda och Marianne Jönsson (båda c) anser

dels att den del av utskottets yttrande som på s. 13 börjar med "Utskottet anser det" och slutar med "Yrkandet avstyrks" bort ha följande lydelse:

Det är enligt utskottets mening angeläget att flyktingar som fått uppehållstillstånd men vistas i flyktingförläggning ges förutsättningar att så snart som möjligt inlemmas i det svenska samhället. Fortfarande är väntetiderna långa vilket leder till passivitet. Väntetiden bör fyllas med meningsfull sysselsättning. Det bör därför ges svenskundervisning av samma omfattning och kvalitet samt efter samma regler som sfi-undervisningen. När flyktingen sedan flyttar ut i en annan kommun bör en samordning med sfi-undervisningen ske med utgångspunkt från de kunskaper i svenska flyktingen har.

En lagreglering av sfi-undervisningen vid flyktingförläggningarna är dock inte nödvändig. Riksdagen bör alltså med anledning av motion 1989/90:Ub20 yrkande 1 som sin mening ge regeringen till känna vad utskottet anfört.

dels att moment 7 i utskottets hemställan bort ha följande lydelse:

7. beträffande *anordnare av svenskundervisning för invandrare* att riksdagen dels med avslag på motionerna 1989/90:Ub13, 1989/90:Ub16 yrkandena 2, 3 och 4 och 1989/90:Ub254 yrkande 9 antar det i proposition 1989/90:102 framlagda förslaget till lag om ändring i lagen (1986:159) om grundläggande svenskundervisning för invandrare såvitt avser 3 § (bilaga 1), dels med anledning av motion 1989/90:Ub20 yrkande 1 som sin mening ger regeringen till känna vad utskottet anfört,

8. Anordnare av svenskundervisning för invandrare (mom. 7)

1989/90:UbU27

Björn Samuelson (vpk) anser

dels att den del av utskottets yttrande som på s. 13 börjar med "Utskottet anser det" och slutar med "Yrkandet avstyrks" bort ha följande lydelse:

Även de som vistas i statliga flyktingförläggningar har berättigade anspråk på en svenskundervisning av god kvalitet. Utskottet anser att regeringen bör utarbeta förslag till lagreglering av sådan undervisning. Riksdagen bör med bifall till motion 1989/90:Ub20 yrkande 1 som sin mening ge regeringen till känna vad utskottet anfört.

dels att moment 7 i utskottets hemställan bort ha följande lydelse:

7. beträffande *anordnare av svenskundervisning för invandrare* att riksdagen dels med avslag på motionerna 1989/90:Ub13, 1989/90:Ub16 yrkandena 2, 3 och 4 samt 1989/90:Ub254 yrkande 9 antar det i proposition 1989/90:102 framlagda förslaget till lag om ändring i lagen (1986:159) om grundläggande svenskundervisning för invandrare såvitt avser 3 §, dels med bifall till motion 1989/90:Ub20 yrkande 1 som sin mening ger regeringen till känna vad utskottet anfört,

9. Deltidsstudier (mom. 9)

Björn Samuelson (vpk) anser

dels att den del av utskottets yttrande som på s. 14 börjar med "Utskottet anser inte" och slutar med "1989/90:Ub254 yrkande 10" bort ha följande lydelse:

Utskottet anser att det i lagen bör införas en skyldighet för kommun att erbjuda grund-sfi med sex timmar per dag i de fall då grund-sfi inte kan varvas med praktik. Riksdagen bör således med bifall till motion 1989/90:Ub20 yrkande 2, med anledning av proposition 1989/90:102 och motionerna 1989/90:Ub15 yrkande 2, 1989/90:Ub16 yrkande 6, 1989/90:Ub18 yrkande 1 och 1989/90:Ub254 yrkande 10 som sin mening ge regeringen till känna vad utskottet anfört.

dels att moment 9 i utskottets hemställan bort ha följande lydelse:

9. beträffande *deltidsstudier* att riksdagen med bifall till motion 1989/90:Ub20 yrkande 2 och med anledning av proposition 1989/90:102 och motionerna 1989/90:Ub15 yrkande 2, 1989/90:Ub16 yrkande 6, 1989/90:Ub18 yrkande 1 och 1989/90:Ub254 yrkande 10 som sin mening ger regeringen till känna vad utskottet anfört,

10. Varvning av grund-sfi och arbete (mom. 11)

1989/90:UbU27

Birgitta Rydle, Birger Hagård och Ulf Melin (alla m) anser

dels att den del av utskottets yttrande som på s. 14 börjar med "Utskottet finner att" och slutar med "1989/90:Ub243 yrkande 3" bort ha följande lydelse:

Enligt utskottets mening bör SÖ vid omarbetningen av läroplanen för grund-sfi beakta behovet av riktlinjer för kommunerna i detta avseende. Även i övrigt bör SÖ stödja kommunerna i deras ansträngningar att genomföra grund-sfi med större flexibilitet och effektivitet än för närvarande. Detta bör riksdagen, med anledning av motionerna 1989/90:Ub16 yrkande 5, 1989/90:Ub207 yrkande 2, 1989/90:Ub233 yrkande 1 och 1989/90:Ub243 yrkande 3 som sin mening ge regeringen till känna.

dels att moment 11 i utskottets hemställan bort ha följande lydelse:

11. beträffande *varvning av grund-sfi och arbete*

att riksdagen med anledning av motionerna 1989/90:Ub16 yrkande 5, 1989/90:Ub207 yrkande 2, 1989/90:Ub233 yrkande 1 och 1989/90:Ub243 yrkande 3 som sin mening ger regeringen till känna vad utskottet anfört,

11. Undervisningens organisation i övrigt (mom. 12)

Birgitta Rydle, Birger Hagård och Ulf Melin (alla m) anser

dels att den del av utskottets yttrande som på s. 15 börjar med "Med hänvisning" och slutar med "yrkande 11 avslås" bort ha följande lydelse:

Utskottet anser att behovet av kontinuitet i sfi-undervisningen bör beaktas vid omarbetningen av läroplanen. Utskottet instämmer också i motionsförslaget om språkfärdighetsprov och delar uppfattningen att det är viktigt att sfi-undervisningen fortlöpande utvärderas. Riksdagen bör således med bifall till motionerna 1989/90:Ub16 yrkandena 1 och 10 samt 1989/90:Ub254 yrkande 11 som sin mening ge regeringen till känna vad utskottet anfört.

dels att moment 12 i utskottets hemställan bort ha följande lydelse:

12. beträffande *undervisningens organisation i övrigt*

att riksdagen med bifall till motionerna 1989/90:Ub16 yrkandena 1 och 10 samt 1989/90:Ub254 yrkande 11 som sin mening ger regeringen till känna vad utskottet anfört,

12. Utbetalning av statsbidrag till sfi för invandrare som undervisas i flera kommuner (mom. 15)

Birgitta Rydle, Birger Hagård och Ulf Melin (alla m) anser

dels att den del av utskottets yttrande som på s. 18 börjar med "Utskottet noterar" och slutar med "avstyrks därför" bort ha följande lydelse:

Utskottet noterar att RRV i sin granskning har tagit upp frågan om sekundäromflyttningarna, som redan i dagens system medför problem för kommunerna, problem som kommer att accentueras om större belopp betalas ut generellt. Regeringen bör därför ta fram en rättvis modell för interkommunala ersättningar. Riksdagen bör således med bifall till motion 1989/90:Ub16 yrkande 8 som sin mening ge regeringen till känna vad utskottet anfört.

dels att moment 15 i utskottets hemställan bort ha följande lydelse:

15. beträffande *utbetalning av statsbidrag till sfi för invandrare som undervisas i flera kommuner*

att riksdagen med bifall till motion 1989/90:Ub16 yrkande 8 som sin mening ger regeringen till känna vad utskottet anfört,

13. Förändring av statsbidragssystemet för grundläggande svenskundervisning för invandrare (mom. 16)

Björn Samuelson (vpk) anser

dels att den del av utskottets yttrande som på s. 18 börjar med "Utbildningsutskottet ansluter sig" och slutar med "1989/90:Ub20 yrkande 8" bort ha följande lydelse:

I enlighet med vad som framhållits i motion 1989/90:Sf57 anser utbildningsutskottet att ersättningen för sfi också i fortsättningen skall ligga utanför den schablonersättning som utgår till kommunerna för mottagande av flyktingar. Risken är annars stor att kommunerna frestas att försumma svenskundervisningen i en trängd situation där exempelvis arbetslösheten bland flyktingar är stor och där bidragsbehovet blir stort. Det system för statsbidrag till sfi som i propositionen föreslås för andra invandrare än flyktingar bör således gälla även för flyktingarna. Utskottet föreslår att riksdagen med bifall till motionerna 1989/90:Sf57 yrkande 2 och 1989/90:Ub20 yrkande 8, med anledning av proposition 1989/90:102 och motionerna 1989/90:Sf59 yrkande 6 och 1989/90:Ub18 yrkande 3 och med avslag på motion 1989/90:Ub311 som sin mening ger regeringen till känna vad utskottet anfört.

dels att moment 16 i utskottets hemställan bort ha följande lydelse:

16. beträffande *förändring av statsbidragssystemet för grundläggande svenskundervisning för invandrare*

att riksdagen med bifall till motionerna 1989/90:Sf57 yrkande 2 och 1989/90:Ub20 yrkande 8, med anledning av proposition 1989/90:102 och motionerna 1989/90:Sf59 yrkande 6 och 1989/90:Ub18 yrkande 3 och med avslag på motion 1989/90:Ub311 som sin mening ger regeringen till känna vad utskottet anfört,

14. Förändring av statsbidragssystemet för grundläggande svenskundervisning för invandrare (mom. 16)

Claes Roxbergh (mp) anser

dels att den del av utskottets yttrande som på s. 18 börjar med "Utbildningsutskottet ansluter sig" och slutar med "1989/90:Ub20 yrkande 8" bort ha följande lydelse:

Utbildningsutskottet anser att man först bör pröva hur ett system för schablonersättning till kommunerna för mottagande av flyktingar som inte innefattar ersättning för sfi fungerar, innan man tar med sfi-ersättningen i schablonersättningen. Det i proposition 1989/90:102 föreslagna statsbidragssystemet för sfi för andra än flyktingar bör således till att börja med omfatta även flyktingarna. Utskottet föreslår därför att riksdagen med bifall till motionerna 1989/90:Sf59 yrkande 6 och 1989/90:Ub18 yrkande 3, med anledning av proposition 1989/90:102 och motionerna 1989/90:Sf57 yrkande 2 och 1989/90:Ub20 yrkande 8 och med avslag på motion 1989/90:Ub311 som sin mening ger regeringen till känna vad utskottet anfört.

dels att moment 16 i utskottets hemställan bort ha följande lydelse:

16. beträffande *förändring av statsbidragssystemet för grundläggande svenskundervisning för invandrare*

att riksdagen med bifall till motionerna 1989/90:Sf59 yrkande 6 och 1989/90:Ub18 yrkande 3, med anledning av proposition 1989/90:102 och motionerna 1989/90:Sf57 yrkande 2 och 1989/90:Ub20 yrkande 8 och med avslag på motion 1989/90:Ub311 som sin mening ger regeringen till känna vad utskottet anfört,

15. Timersättning m.m. vid vissa vuxenutbildningar (mom. 20)

Björn Samuelson (vpk) anser

dels att den del av utskottets yttrande som på s. 18 börjar med "Utbildningsutskottet tillstyrker" och på s. 20 slutar med "1989/90:Ub19 yrkande 2" bort ha följande lydelse:

Som framhålls i motion 1989/90:Sf526 bör invandrare och flyktingar som genomgår grund- och fortbildning i svenska få ett sådant ekonomiskt stöd under utbildningen att de inte behöver socialbidrag för sin försörjning. Sådant ekonomiskt stöd kan utgå genom att asylbiståndet förlängs att gälla under den tid som svenskundervisningen pågår eller genom att utbildningsbidrag utbetalas under svenskundervisning och grundutbildning för vuxna. Av dessa alternativ förefaller modellen med utbildningsbidrag vara fördelaktigast. Regeringen bör lägga fram förslag som tillgodoser det behov av stöd som påtalats i motionen. Utbildningsutskottet föreslår att riksdagen med bifall till motion 1989/90:Sf526, med anledning av motion 1989/90:Ub19 yrkandena 2

och 3 samt med avslag på proposition 1989/90:102 och motion 1989/90:Sf524 yrkande 6 som sin mening ger regeringen till känna vad utskottet anför.

dels att moment 20 i utskottets hemställan bort ha följande lydelse:

20. beträffande *timersättning m.m. vid vissa vuxenutbildningar* att riksdagen *dels* med bifall till motion 1989/90:Sf526, med anledning av motion 1989/90:Ub19 yrkandena 2 och 3 samt med avslag på proposition 1989/90:102 och motion 1989/90:Ub17 yrkande 3 som sin mening ger regeringen till känna vad utskottet anför, *dels* avslår motion 1989/90:Sf524 yrkande 6,

16. Timersättning m.m. vid vissa vuxenutbildningar (mom. 20)

Lars Leijonborg och Carl-Johan Wilson (båda fp) samt Claes Roxbergh (mp) anser

dels att den del av utskottets yttrande som på s. 18 börjar med "Utbildningsutskottet tillstyrker" och på s. 20 slutar med "1989/90:Ub19 yrkande 2" bort ha följande lydelse:

I likhet med motionärerna i motion 1989/90:Sf524 yrkande 6 anser utbildningsutskottet att även syskon till hörselskadade barn bör kunna få stöd i form av betald vistelse vid utbildning om handikappet. I övrigt tillstyrker utskottet regeringens förslag när det gäller den lägre timersättningen och avstyrker motion 1989/90:Ub19 yrkande 3. Med hänsyn till att timersättningar i övrigt är föremål för utredning bör riksdagen också avslå motionerna 1989/90:Sf526 och 1989/90:Ub19 yrkande 2. Utskottet har ingen invändning mot propositionens förslag beträffande den högre timersättningens belopp.

dels att moment 20 i utskottets hemställan bort ha följande lydelse:

20. beträffande *timersättning m.m. vid vissa vuxenutbildningar* att riksdagen *dels* med avslag på motionerna 1989/90:Sf526, 1989/90:Ub17 yrkande 3 och 1989/90:Ub19 yrkandena 2 och 3 godkänner vad som förordas i proposition 1989/90:102, *dels* med bifall till motion 1989/90:Sf524 yrkande 6 som sin mening ger regeringen till känna vad utskottet anför,

17. Anslagsbeloppet under Timersättning vid vissa vuxenutbildningar (mom. 22)

Birgitta Rydle, Birger Hagård och Ulf Melin (alla m) anser

dels att den del av utskottets yttrande som på s. 20 börjar med "Utbildningsutskottet tillstyrker regeringens" och på s. 21 slutar med "1989/90:Sf546 yrkande 10" bort ha följande lydelse:

Utskottet anser att utrymmet för särskilt vuxenstudiestöd under anslaget F 5. Vuxenstudiestöd m.m. är otillräckligt. Därför bör 58,3 milj.kr. överföras till nämnda anslag från anslaget F 6. Timersättning vid vissa vuxenutbildningar, som således bör föras upp med

(106 500 000 – 58 300 000 =) 48 200 000 kr. Regeringen bör återkomma till riksdagen med förslag på tilläggsbudget om ökning av anslaget F 5. Vuxenstudiestöd med motsvarande belopp.

dels att moment 22 i utskottets hemställan bort ha följande lydelse:

22. beträffande *anslagsbeloppet under Timersättning vid vissa vuxenutbildningar*

att riksdagen med bifall till motion 1989/90:Sf546 yrkande 10 och med avslag på proposition 1989/90:102 *dels* till *Timersättning vid vissa vuxenutbildningar* för budgetåret 1990/91 anvisar ett förslagsanslag på 48 200 000 kr., *dels* som sin mening ger regeringen till känna vad utskottet anfört,

18. Obligatorisk grundutbildning för invandrare (mom. 24)

Claes Roxbergh (mp) anser

dels att den del av utskottets yttrande som på s. 21 börjar med "Utskottet anser" och på s. 23 slutar med "Yrkandet avstyrks" bort ha följande lydelse:

Utskottet anser det viktigt att förebygga att nya utbildningsklyftor uppkommer. Utslagningsmekanismerna slår särskilt hårt mot personer med bristande utbildning. Utskottet ställer sig bakom förslaget i motion 1989/90:Ub211 och föreslår att riksdagen med bifall till motionen som sin mening ger regeringen till känna vad utskottet anfört.

dels att moment 24 i utskottets hemställan bort ha följande lydelse:

24. beträffande *obligatorisk grundutbildning för invandrare* att riksdagen med bifall till motion 1989/90:Ub211 som sin mening ger regeringen till känna vad utskottet anfört,

Förslag till
Lag om ändring i lagen (1986:159) om grundläggande
svenskundervisning för invandrare

Härigenom föreskrivs i fråga om lagen (1986:159) om grundläggande svenskundervisning för invandrare

dels att punkterna 3—5 övergångsbestämmelserna till lagen skall upphöra att gälla,

dels att 3, 5 och 10 §§ skall ha följande lydelse.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

3 §

Grundläggande svenskundervisning för invandrare kan anordnas

Grundläggande svenskundervisning för invandrare kan anordnas *av en kommun. Den kan också på uppdrag av en kommun anordnas av*

1. *av en kommun,*

1. *en lokalavdelning av ett studieförbund som får statsbidrag för sin verksamhet,*

2. *på uppdrag av en kommun, av en lokalavdelning av ett studieförbund som uppbär statsbidrag för sin verksamhet,*

2. *en statsunderstödd folkhögskola,*

3. *på uppdrag av en kommun, av en statsunderstödd folkhögskola.*

3. *en AMU-myndighet,*

4. *en statlig högskoleenhet,*

5. *en annan anordnare om regeringen eller den myndighet regeringen bestämmer medger det.*

Kan en kommun inte åstadkomma att undervisningen anordnas enligt första stycket, får kommunen uppdra åt en AMU-myndighet att anordna undervisningen.

Vid behov skall kommunen samarbeta med andra kommuner i fråga om anordnande av undervisningen.

5 §¹

Kommunens skyldighet i frågan om anordnande av svenskundervisning för invandrare avser följande personer:

Kommunens skyldighet i fråga om anordnande av svenskundervisning för invandrare avser följande personer:

1. Utländsk medborgare, som antingen är kyrkobokförd i kommunen eller som utan att vara kyrkobokförd, regelmässigt vistas i kommunen efter att ha ansökt om uppehållstillstånd i avsikt att bosätta sig i riket. Beträffande sådan inte kyrkobokförd person gäller dessutom att han skall ha vän-

1. Utländsk medborgare, som antingen är kyrkobokförd i kommunen eller som utan att vara kyrkobokförd, regelmässigt vistas i kommunen efter att ha ansökt om uppehållstillstånd i avsikt att bosätta sig i riket. Beträffande sådan inte kyrkobokförd person gäller dessutom att han skall ha vän-

¹ Senaste lydelse 1988:665.

tat på besked om uppehållstillstånd under minst den tid som regeringen bestämmer.

2. Svensk medborgare, som är kyrkobokförd i kommunen, men som tidigare har varit bosatt utom landet och som saknar grundläggande kunskaper i svenska språket.

3. Finländsk medborgare som stadigvarande arbetar i kommunen, men som är bosatt i Finland nära gränsen till Sverige.

Skyldigheten gäller under det kalenderår då de som avses i första stycket 1. och 2. kommer till Sverige eller i fall som avses i 3. börjar arbeta i Sverige samt under det närmast påföljande kalenderåret.

Kommunens skyldighet avser dock inte en utländsk medborgare som har svenska, danska eller norska som modersmål eller den som eljest har sådana kunskaper i något av dessa språk att grundläggande svenskundervisning inte kan anses nödvändig. *Inte heller för den som är berättigad till grundutbildning för vuxna (grundvux) eller tagits in i vuxenutbildning för psykiskt utvecklingsstörda (särvux) gäller kommunens skyldighet i detta avseende.*

tat på besked om uppehållstillstånd under minst den tid som regeringen bestämmer. *Skyldigheten gäller dock inte under den tid den utländske medborgaren vistas på en statlig förläggning för asylsökande.*

2. Svensk medborgare, som är kyrkobokförd i kommunen, men som tidigare har varit bosatt utom landet och som saknar grundläggande kunskaper i svenska språket.

3. Finländsk medborgare som stadigvarande arbetar i kommunen, men som är bosatt i Finland nära gränsen till Sverige.

Om inte något annat följer av tredje stycket gäller skyldigheten under sammanlagt högst två år. Tiden räknas för dem som avses i första stycket 1 och 2 från det att de kyrkobokfördes i landet eller, om skyldigheten inträtt tidigare, från den tidpunkten. För dem som avses i första stycket 3 räknas tiden från det att de började arbeta i Sverige.

Om någon på grund av särskilda skäl inte kunnat påbörja undervisningen under den tid som anges i andra stycket gäller kommunens skyldighet för den personen under ytterligare ett år.

Kommunens skyldighet avser dock inte en utländsk medborgare som har svenska, danska eller norska som modersmål eller den som eljest har sådana kunskaper i något av dessa språk att grundläggande svenskundervisning inte kan anses nödvändig.

10 §

Den kommun som enligt 5 § har skyldighet att se till att undervisning anordnas, avgör frågor om antagning till och avslutande av grundläggande svenskundervisning för invandrare. Beslutanderätten utövas av den nämnd som kommunen utser.

Den som inte antas till undervisningen eller för vilken undervisningen förklaras avslutad får överklaga beslutet hos skolöverstyrelsen *genom besvär*. Överstyrelsens beslut *med anledning av sådana besvär* får inte överklagas.

Den som inte antas till undervisningen eller för vilken undervisningen förklaras avslutad får överklaga beslutet hos skolöverstyrelsen. Överstyrelsens beslut får inte överklagas.

1989/90:UbU27
Bilaga 1

Denna lag träder i kraft den 1 januari 1991.

Förslag till
Lag om ändring i lagen (1986:159) om grundläggande
svenskundervisning för invandrare såvitt avser 5 §

1989/90:UbU27
Bilaga 2

Nuvarande lydelse

Reservanternas förslag

5 §¹

Kommunens skyldighet i fråga om anordnande av svenskundervisning för invandrare avser följande personer:

1. Utländsk medborgare, som antingen är kyrkobokförd i kommunen eller som utan att vara kyrkobokförd, regelmässigt vistas i kommunen efter att ha ansökt om uppehållstillstånd i avsikt att bosätta sig i riket. Beträffande sådan inte kyrkobokförd person gäller dessutom att han skall ha väntat på uppehållstillstånd under minst den tid som regeringen bestämmer.

2. Svensk medborgare, som är kyrkobokförd i kommunen, men som tidigare har varit bosatt utom landet och som saknar grundläggande kunskaper i svenska språket.

3. Finländsk medborgare som stadigvarande arbetar i kommunen, men som är bosatt i Finland nära gränsen till Sverige.

Skyldigheten gäller under det kalenderår då de som avses i första stycket 1. och 2. kommer till Sverige eller i fall som avses i 3. börjar arbeta i Sverige samt under det närmaste påföljande kalenderåret.

Kommunen skyldighet avser dock inte en utländsk medborgare som har svenska, danska eller norska som modersmål eller den som eljest har sådana kunskaper i något av dessa språk att grundläggande

Kommunens skyldighet i fråga om anordnande av svenskundervisning för invandrare avser följande personer:

1. Utländsk medborgare, som antingen är kyrkobokförd i kommunen eller som utan att vara kyrkobokförd, regelmässigt vistas i kommunen efter att ha ansökt om uppehållstillstånd i avsikt att bosätta sig inom riket. Beträffande sådan inte kyrkobokförd person gäller dessutom att han skall ha väntat på besked om uppehållstillstånd under minst den tid som regeringen bestämmer.

2. Svensk medborgare, som är kyrkobokförd i kommunen, men som tidigare har varit bosatt utom landet och som saknar grundläggande kunskaper i svenska språket.

3. Finländsk medborgare som stadigvarande arbetar i kommunen, men som är bosatt i Finland nära gränsen till Sverige.

Om inte något annat följer av tredje stycket gäller skyldigheten under sammanlagt högst två år. Tiden räknas för dem som avses i första stycket 1 och 2 från det att de fick uppehållstillstånd i landet eller, om skyldigheten inträffat tidigare, från den tidpunkten. För dem som avses i första stycket 3 räknas tiden från det att de började arbeta i Sverige.

Om någon på grund av särskilda skäl inte kunnat påbörja undervisningen under den tid som anges i andra stycket gäller kommunens skyldighet för den personen under ytterligare ett år.

Kommunens skyldighet avser dock inte en utländsk medborgare som har svenska, danska eller norska som modersmål eller den som eljest har sådana kunskaper i något av dessa språk att grundläggande

¹ Senaste lydelse 1988:665.

gande svenskundervisning inte kan anses nödvändig. *Inte heller för den som är berättigad till grundutbildning för vuxna (grundvux) eller tagits in i vuxenutbildning för psykiskt utvecklingsstörda (särvux) gäller kommunens skyldighet i detta avseende.*

gande svenskundervisning inte kan anses nödvändig.

1989/90:UbU27
Bilaga 2

Förslag till
Lag om ändring i lagen (1986:159) om grundläggande
svenskundervisning för invandrare såvitt avser 5 §

1989/90 :UbU27
Bilaga 3

Nuvarande lydelse

Reservanternas förslag

5 §¹

Kommunens skyldighet i fråga om anordnande av svenskundervisning för invandrare avser följande personer:

1. Utländsk medborgare, som antingen är kyrkobokförd i kommunen eller som utan att vara kyrkobokförd, regelmässigt vistas i kommunen efter att ha ansökt om uppehållstillstånd i avsikt att bosätta sig i riket. Beträffande sådan inte kyrkobokförd person gäller dessutom att han skall ha väntat på besked om uppehållstillstånd under minst den tid som regeringen bestämmer.

2. Svensk medborgare, som är kyrkobokförd i kommunen, men som tidigare har varit bosatt utom landet och som saknar grundläggande kunskaper i svenska språket.

3. Finländsk medborgare som stadigvarande arbetar i kommunen, men som är bosatt i Finland nära gränsen till Sverige.

Skyldigheten gäller under det kalenderår då de som avses i första stycket 1. och 2. kommer till Sverige eller i fall som avses i 3. börjar arbeta i Sverige samt under det närmast påföljande kalenderåret.

Kommunens skyldighet avser dock inte en utländsk medborgare som har svenska, danska eller norska som modersmål eller den som eljest har sådana kunskaper i något av dessa språk att grundläggande svenskundervisning inte kan anses nödvändig. *Inte heller för den som är berättigad till grundutbildning för vuxna (grundvux) eller tagits in i vuxenutbildning för psykiskt utvecklingsstörda (särsvux) gäller kommunens skyldighet i detta avseende.*

Kommunens skyldighet i fråga om anordnande av svenskundervisning för invandrare avser följande personer:

1. Utländsk medborgare, som antingen är kyrkobokförd i kommunen eller som utan att vara kyrkobokförd, regelmässigt vistas i kommunen efter att ha ansökt om uppehållstillstånd i avsikt att bosätta sig inom riket. Beträffande sådan inte kyrkobokförd person gäller dessutom att han skall ha väntat på besked om uppehållstillstånd under minst den tid som regeringen bestämmer. *Skyldigheten gäller dock inte under den tid den utländske medborgaren vistas på en statlig förläggning för asylsökande.*

2. Svensk medborgare, som är kyrkobokförd i kommunen, men som tidigare har varit bosatt utom landet och som saknar grundläggande kunskaper i svenska språket.

3. Finländsk medborgare som stadigvarande arbetar i kommunen, men som är bosatt i Finland nära gränsen till Sverige.

Kommunens skyldighet avser dock inte en utländsk medborgare som har svenska, danska eller norska som modersmål eller den som eljest har sådana kunskaper i något av dessa språk att grundläggande svenskundervisning inte kan anses nödvändig.

¹ Senaste lydelse 1988:665.

Nuvarande lydelse

Reservanternas förslag

3 §

Grundläggande svenskundervisning för invandrare kan anordnas

1. av en kommun,
2. på uppdrag av en kommun, av en lokalavdelning av ett studieförbund som uppstår statsbidrag för sin verksamhet,

3. på uppdrag av en kommun, av en statsunderstödd folkhögskola.

Kan en kommun inte åstadkomma att undervisningen anordnas enligt första stycket, får kommunen uppdras åt en AMU-myndighet att anordna undervisningen.

Vid behov skall kommunen samarbeta med andra kommuner i fråga om anordnande av undervisningen.

Grundläggande svenskundervisning för invandrare kan anordnas av en kommun. Den kan också, på uppdrag av en kommun, anordnas av en annan anordnare.

Studiestöd vid undervisning i svenska m.m.

Till utbildningsutskottet

Utbildningsutskottet har den 20 mars 1990 berett socialförsäkringsutskottet tillfälle att avge yttrande över proposition 1989/90:102 om reformerad svenskundervisning för vuxna invandrare såvitt avser punkterna 4, 8 och 9 i regeringens hemställan.

I yttrandet behandlas utom propositionen i angivna delar också de med anledning av propositionen väckta motionerna 1989/90:Ub18 av Ragnhild Pohanka m.fl. (mp) yrkande 3, 1989/90:Ub19 av Barbro Evermo Palmerlund m.fl. (s) yrkandena 2 och 3 och 1989/90:Ub20 av Lars Werner m.fl. (vpk) yrkande 8 samt de under den allmänna motionstiden 1990 väckta motionerna 1989/90:Sf524 av Inger Schör-ling m.fl. (mp) yrkande 6, 1989/90:Sf526 av Margó Ingvardsson och Alexander Chrisopoulos (vpk) och 1989/90:Sf546 av Ann-Cathrine Haglund m.fl. (m) yrkande 10. Vidare behandlas de med anledning av proposition 1989/90:105 om samordnat flyktingmottagande och nytt system för ersättning till kommunerna, m.m. väckta motionerna 1989/90:Sf57 av Lars Werner m.fl. (vpk) yrkande 2 och 1989/90:Sf59 av Ragnhild Pohanka m.fl. (mp) yrkande 6.

Timersättning vid vissa vuxenutbildningar

Från anslaget Timersättning vid vissa vuxenutbildningar betalas utgifter för timersättning vid grundutbildning för vuxna (grundvux) och vuxenutbildning för psykiskt utvecklingsstörda (särvux) samt vid grundläggande svenskundervisning för invandrare (grund-sfi) enligt förordningen (1986:395) om timersättning vid vissa vuxenutbildningar. Stödet utgår med 50 kr. per timme till den som förlorar arbetsinkomst, ersättning från arbetslöshetskassa eller kontant arbetsmarknadsstöd på grund av deltagande i utbildningen. Till övriga studerande utgår stödet med 13 kr. per timme. Från anslaget betalas vidare studiesocialt stöd vid vissa kurser i teckenspråk.

I propositionen begärs att riksdagen *dels* godkänner vad som förordats om att den lägre timersättningen om 13 kr. per timme avskaffas vid grundläggande svenskundervisning för invandrare, *dels* godkänner att 74 300 000 kr. av de medel som tillfaller statsverket genom vuxenutbildningsavgiften för budgetåret 1990/91 används för att finansiera anslaget Timersättning vid vissa vuxenutbildningar, *dels* till Timersättning vid vissa vuxenutbildningar för budgetåret 1990/91 anvisar ett förslagsanslag på 106 500 000 kr. Vidare förordas att det högre belop-

pet i timersättning för deltagare i grundvux, sÄrvux, och grund-sfi höjs till 53 kr., medan det lägre beloppet behålls oförändrat för deltagare i grundvux och sÄrvux och avskaffas för deltagare i grund-sfi.

Av anslaget berÄknas 2 milj. kr. till den lägre timersättningen för studerande som påbörjat grund-sfi före den 1 juli 1990, 39,3 milj. kr. till den högre timersättningen, 61,2 milj. kr. för timersättning inom grundvux och sÄrvux och 4 milj. kr. till studiesocialt stöd till tecken-sprÅkskurser. Den del av kostnaderna under anslaget som skall finansieras genom vuxenutbildningsavgiften berÄknas i propositionen till 74 300 000 kr. och det totala anslagsbehovet till 106 500 000 kr.

I motion Ub19 av Barbro Evermo Palmerlund m.fl. framhålls betydelsen både för invandrarna och för det svenska samhället av att invandrarna har goda kunskaper i svenska. MotionÄrerna begär tillkännagivanden om behovet av full kompensation för förlorad arbetsförtjänst, inklusive ersättning för restid, (yrkande 2) och om behovet av stimulansbidrag för genomförande av studier Även utanför arbetstiden (yrkande 3).

I motion Sf526 av Margó Ingvardsson och Alexander Chrisopoulos anförS att invandrare och flyktingar som genomgÅr grund- eller fortsÄttningsutbildning i svenska eller som genomgÅr grundutbildning för vuxna bÖr erhålla utbildningsbidrag som det gÅr att försörja sig på utan komplettering av socialbidrag. Detta kan enligt motionÄrerna ordnas genom att asylstödet förlängs att gÄlla Även under den tid svenskundervisningen pÅgÅr eller genom att utbildningsbidrag motsvarande AMS-bidrag utbetalas under svenskundervisningstid och under grundutbildning för vuxna. MotionÄrerna begär ett förslag om hur invandrare och flyktingar som genomgÅr grund- och fortbildning i svenska skall erhålla tillräckligt utbildningsbidrag.

Som framhålls i propositionen samordnas timersättningen i flertalet fall i kommunerna med socialbidrag, och den nuvarande ordningen innebär dÄrför endast en rundgÅng av pengar med ett omfattande administrativt arbete. Vidare ifrågasÄtts det rimliga eller ens nödvändiga i att ge stimulansbidrag för att få invandrare att delta i grund-sfi. SocialförsÄkringsutskottet kan dela denna bedömning. Utskottet anser dock att effekterna av att avskaffa bidraget bÖr följas, eftersom det inte helt kan uteslutas att Även den lägre timersättningen kan ha viss effekt på sÅväl rekrytering till som närvaro vid svenskundervisning. Med det anförda föreslår utskottet att utbildningsutskottet tillstyrker att vad som förordats i propositionen om avskaffande av den lägre timersättningen för deltagare i grund-sfi godkÄnnS och avstyrker bifall till motion Ub19 yrkande 3.

Såvitt gÄller de i motionerna Ub19 yrkande 2 och Sf526 upptagna frÅgorna vill utskottet hänvisa till att en utredning om vuxnas möjligheter att finansiera studier på grundskole- och gymnasieskolenivå nyligen beslutats (dir. 1990:2) och att frÅgorna kan komma att beröras i utredningen. Utskottet anser att resultatet av denna utredning bÖr avvaktas. Utskottet föreslår att utbildningsutskottet avstyrker bifall till motionerna Ub19 yrkande 2 och Sf526. Motion Sf526 överlämnas till utbildningsutskottet för vidare behandling.

Anslagsposten till studiesocialt stöd för deltagande i teckenspråkskurser infördes till innevarande budgetår. Medlen är avsedda att täcka utgifter för ett studiesocialt stöd till föräldrar till döva eller gravt hörselskadade barn som vill delta i kurser i teckenspråk. Stödet utgår i stort sett efter den modell som gäller korttidsstudiestöd och internatbidrag.

I motion Sf524 av Inger Schörling m.fl. anförs att inte bara föräldrar utan också syskon och andra närstående bör ges större möjligheter att förstå och delta i ett handikappat barns vardag. Motionärerna anser det vara rimligt att även syskon till hörselskadade barn kan få delta i kurser och få vistelsen betald på de dövas folkhögskola i Leksand, och de begär (yrkande 6) ett tillkännagivande härom.

Det aktuella stödet hanteras nu som en försöksverksamhet. Centrala studiestödsnämnden har i uppdrag att i samråd med skolöverstyrelsen utarbeta ett förslag till stödets slutliga utformning. Resurserna är beräknade för att täcka inkomstbortfall och inackorderingsavgift för föräldrar som deltar i undervisningen. Vid sin behandling av en motsvarande motion i betänkandet 1988/89:SfU15 uttalade utskottet att en utvidgning av rätten till ersättning till andra familjemedlemmar innebär att ytterligare resurser måste avsättas under anslagsposten för att undvika en prioritering mellan sökandena till stöden. Utskottet var inte berett att medverka till detta och avstyrkte bifall till den föreliggande motionen. Utskottet, som noterar att anslagsposten räknats upp med 800 000 kr. för det kommande budgetåret och att därigenom ett ökat antal föräldrar bör få möjlighet att delta i utbildningen, vidhåller denna inställning och föreslår att utbildningsutskottet avstyrker bifall till motion Sf524 yrkande 6. Motionen i denna del överlämnas till utbildningsutskottet för vidare behandling.

I motion Sf546 av Ann-Cathrine Haglund m.fl. (yrkande 10) begärs till följd av att motionärerna förordat en ökning av medlen till Särskilt vuxenstudiestöd under anslaget F 5 att till anslaget F 6 Timersättning vid vissa vuxenutbildningar för budgetåret skall anvisas ett förslagsanslag på 73 400 000 kr. eller 58,3 milj. kr. mindre än regeringen föreslagit i budgetpropositionen.

Socialförsäkringsutskottet har i sitt av riksdagen den 18 april 1990 godkända betänkande 1989/90:SfU14 tillstyrkt regeringens i budgetpropositionen framlagda förslag till medelsanvisning under anslaget F 5 Vuxenstudiestöd m.m. Utskottet föreslår därför att utbildningsutskottet avstyrker bifall till motion Sf546 yrkande 10, som överlämnas till utbildningsutskottet för vidare behandling.

Utskottet har inte i övrigt någon erinran mot regeringens förslag till medelsanvisning för budgetåret 1990/91, och utskottet förordar därför att utbildningsutskottet tillstyrker förslagen i propositionen om godkännande av att 74 300 000 kr. av de medel som tillfaller statsverket genom vuxenutbildningsavgiften används för att finansiera anslaget och att till anslaget anvisas ett förslagsanslag på 106 500 000 kr.

Nuvarande system för ersättning till kommunerna för flyktingmottagande innebär att kommunerna får ersättning för de faktiska kostnaderna för sådan ekonomisk hjälp som enligt socialtjänstlagen lämnats till flyktingar och andra utlänningar som beviljats uppehållstillstånd av humanitära skäl samt make eller maka och hemmavarande ogifta barn under 18 år. Ersättning utgår under det år uppehållstillstånd beviljats samt för ytterligare tre år. Vidare utgår ett schablonbidrag för varje mottagen flykting till kommuner som träffat överenskommelse med statens invandrarverk (SIV) om flyktingmottagande. Bidraget är f.n. 14 300 kr. för den som fyllt 16 år och 29 850 kr för den som är yngre. Om en asylsökande befinner sig i en kommun i väntan på arbets- och uppehållstillstånd utgår bidrag för asylsökande över 16 år med 7 150 kr. och med 11 950 kr. för den som är yngre. Om den asylsökande beviljas uppehållstillstånd utgår ytterligare 11 950 kr. resp. 22 700 kr.

Vid sidan om dessa ersättningar utgår ett statsbidrag från skolöverstyrelsen (SÖ) för grundläggande svenskundervisning för invandrare. Kommunerna kan dessutom tilldelas särskilda bidrag från invandrarverket för speciella ändamål.

I proposition 1989/90:105 om samordnat flyktingmottagande och nytt system för ersättning till kommunerna m.m. föreslås att nuvarande ersättning för ekonomiskt bistånd till flyktingar och huvuddelen av övriga bidrag till kommunerna läggs samman i en schabloniserad ersättning som lämnas med 115 000 för flyktingar som fyllt 16 år och 70 000 kr. för barn under 16 år i prisnivån vid ingången av år 1990. Beloppen för schablonersättning kommer att räknas upp årligen med hänsyn till bl.a. kostnadsutvecklingen. Halvt schablonbelopp lämnas till den kommun som först tar emot flyktingen och gör en plan för hans eller hennes introduktion. Om flyktingen bor kvar i kommunen i minst sex månader får kommunen ytterligare ett halvt schablonbelopp. Vid flyttning till annan kommun föreslås särskilda regler för utgivande av schablonersättning.

Den i propositionen föreslagna nya schablonersättningen skall bl.a. täcka genomsnittlig bostadskostnad och genomsnittlig kommunal kostnad för grund- och påbyggnads-sfi till flyktingen.

Avsikten med förslaget till nytt ersättningssystem vid flyktingmottagande är att kommunerna skall stimuleras till att vidta mer aktiva åtgärder för att flyktingarna snabbare skall integreras i det svenska samhället och klara sin försörjning på egen hand. I propositionen framhålls att det nuvarande systemet, som medger ersättning för faktiska socialbidragskostnader under de tre första åren, innebär vissa nackdelar genom att det inte finns något incitament för kommunerna att genom egna åtgärder bidra till att flyktingarna blir självförsörjande de första åren. En mer generell och schabloniserad ersättning ökar flexibiliteten och ger kommunerna möjlighet att prioritera sådana åtgärder för att underlätta flyktingarnas integration i samhället som lokalt bedöms vara mest angelägna och verkningsfulla. Kommunernas åtgär-

der bör enligt propositionen samordnas med arbetsförmedlingens insatser och utgå från en gemensamt upprättad introduktionsplan för varje enskild flykting. Genom att ersättningen för svenskundervisning (sf) ingår i den schabloniserade ersättningen skapas också förutsättningar för en önskvärd samordning i detta avseende.

I propositionen erinras om att skolöverstyrelsen i sin utvärdering av 1986 års sf-reform föreslagit att statsbidraget för sf även fortsättningsvis bör vara skilt från övriga statsbidrag för invandrare och flyktingar. Styrelsen har därvid hänvisat till att det finns en oro bland sf-ansvariga i kommunerna för att ett starkt schabloniserat statsbidrag för flyktingmottagandet skulle skapa en olycklig konkurrenssituation mellan berörda kommunala förvaltningar. Med anledning härav har statsrådet Lööw efter samråd med statsrådet Persson framhållit att helhetssynen på kommunernas flyktingmottagande markeras och samordning och samverkan mellan svenskundervisningen och andra delar av det kommunala flyktingmottagandet främjas om ersättningen för sf ingår i den generella ersättningen för flyktingmottagandet. Flexibiliteten och möjligheterna för varje kommun att välja lösningar utifrån de lokala förutsättningarna blir maximala.

I proposition 1989/90:102 om reformerad svenskundervisning för vuxna invandrare föreslås som en konsekvens av förslaget i proposition 105 att statsbidraget för svenskundervisning till flyktingar inte längre skall betalas i särskild ordning.

Förslaget att ersättningen till kommunerna för mottagande av flyktingar även skall innefatta ersättning för svenskundervisning kritiserar i fyra motioner, dels de med anledning av proposition 105 väckta motionerna Sf57 och Sf59, dels de med anledning av proposition 102 väckta motionerna Ub18 och Ub20. I motion Sf57 av Lars Werner m.fl. yrkande 2 begärs att riksdagen beslutar att ersättningen för svenskundervisning skall ligga utanför schablonersättningen till kommunerna för mottagande av flyktingar och i motion Ub20 av samma motionärer (yrkande 8) begärs förslag från regeringen om särskild ersättning till kommunerna för svenskundervisning för flyktingar. Enligt motionärerna är risken stor att kommunerna frestas att försumma svenskundervisningen i en trängd situation, där exempelvis arbetslösheten bland flyktingar är stor och deras bidragsbehov blir stort, om sf-bidraget ingår i den schabloniserade ersättningen. I motion Sf59 av Ragnhild Pohanka m.fl. yrkande 6 begärs ett tillkännagivande till regeringen om att schablonersättningen med undantag för svenskundervisning först skall prövas. Efter en utvärdering av hur det schabloniserade bidraget fungerat kan enligt motionärerna också bidrag till svenskundervisning ingå i schabloniseringen. Samma motionärer begär i yrkande 3 i motion Ub18 att riksdagen beslutar att statsbidraget till svenskundervisning inte skall ingå i schablonersättningen för en flykting som mottagits i en kommun.

Socialförsäkringsutskottet ansluter sig till det synsätt som kommit till uttryck i proposition 105. Enligt utskottets uppfattning kommer kommunerna med det nya ersättningssystemet att ha ett starkt egenintresse av att flyktingen så snart som möjligt kan klara sin egen

försörjning och undvika att han eller hon blir beroende av socialbidrag som kommunen får betala. En god svenskundervisning är härvid av avgörande betydelse för flyktingens möjligheter att få arbete och även i övrigt bli integrerad i det svenska samhället. Det finns således starka incitament för kommunerna att prioritera svenskundervisningen. Genom att ersättningen är schabloniserad får kommunen också betydligt större anledning än för närvarande att söka anpassa undervisningen till den enskilde flyktingens tidigare utbildningsbakgrund, studietakt och allmänna förmåga att tillgodogöra sig undervisningen, vilket enligt utskottets mening är angeläget. Utskottet delar sålunda statsrådet Lööws i propositionen framförda uppfattning att det inte finns någon större risk för att kommunerna prioriterar snarare än för lågt och att det väsentliga är att en lokal samverkan kommer till stånd som gör det möjligt att bättre än nu samordna snarare än med andra åtgärder för flyktingars integration.

Utskottet biträder med det anförda regeringens förslag om att den statliga ersättningen för snarare än undervisning till flyktingar skall ingå i den föreslagna schablonersättningen och avstyrker bifall till motionerna. Motionerna Sf57 yrkande 2 och Sf59 yrkande 6 överlämnas till utbildningsutskottet för vidare behandling.

Utskottet vill avslutningsvis erinra om att i proposition 105 föreslås att särskilda resurser om 5 milj. kr. skall ställas till regeringens förfogande för uppföljning av såväl måluppfyllelse som effekter på kostnadsfördelningen mellan stat och kommun inom det nya systemet. Denna uppföljning, som förutsätts ske i varje kommun, bör bl.a. avse andelen flyktingar som är kvar i snarare än efter viss tid liksom i annan utbildning. Skolöverstyrelsen bör därvid följa upp resultatet av svenskundervisningen. Avsikten är också att berörda statliga myndigheter, bl.a. skolöverstyrelsen skall medverka till att sprida information om erfarenheterna från kommunernas flyktingmottagande och samverkan mellan kommuner och olika organ till andra kommuner, arbetsförmedlingar m.m.

Stockholm den 18 april 1990

På socialförsäkringsutskottets vägnar

Doris Håvik

Närvarande: Doris Håvik (s), Gullan Lindblad (m), Börje Nilsson (s), Ulla Johansson (s), Karin Israelsson (c), Lena Öhrsvik (s), Margit Gennser (m), Nils-Olof Gustafsson (s), Ingegerd Elm (s), Maud Björnemalm (s), Hans Dau (m), Barbro Sandberg (fp), Rune Backlund (c), Margó Ingvardsson (vpk), Ragnhild Pohanka (mp), Christina Pettersson (s) och Maria Leissner (fp).

Avvikande meningar

1. Margó Ingvardsson (vpk) anser att den del av utskottets yttrande som börjar med "Såvitt gäller" och slutar med "och Sf526." bort ha följande lydelse:

Som framhålls i motion Sf526 bör invandrare och flyktingar som genomgår grund- och fortbildning i svenska få ett sådant ekonomiskt stöd under utbildningen att de inte behöver socialbidrag för sin försörjning. Sådant ekonomiskt stöd kan utgå genom att asylbiståndet förlängs att gälla under den tid svenskundervisningen pågår eller genom att utbildningsbidrag motsvarande vad som utgår under arbetsmarknadsutbildning utbetalas under svenskundervisning och grundutbildning för vuxna. Av dessa alternativ förefaller modellen med utbildningsbidrag vara fördelaktigast. Regeringen bör lägga fram förslag som tillgodoser det behov av stöd som påtalas i motionen. Socialförsäkringsutskottet föreslår därför att utbildningsutskottet hemställer att riksdagen med bifall till motion Sf526 som sin mening ger regeringen detta till känna.

2. Barbro Sandberg (fp), Ragnhild Pohanka (mp) och Maria Leissner (fp) anser att den del av utskottets yttrande som börjar med "Det aktuella" och slutar med "Sf524 yrkande 6." bort ha följande lydelse:

I likhet med motionärerna i motion Sf524 anser utskottet att även syskon till hörselskadade barn bör kunna få stöd i form av betald vistelse vid utbildning om handikappet. Utskottet anser därför att utbildningsutskottet bör föreslå riksdagen att som sin mening ge regeringen detta till känna.

3. Gullan Lindblad, Margit Gennser och Hans Dau (alla m) anser att den del av utskottets yttrande som börjar med "Socialförsäkringsutskottet har" och slutar med "på 106 500 000 kr." bort ha följande lydelse:

I reservation 20 till betänkande 1989/90:SfU14 har utskottet anfört att utrymmet för särskilt vuxenstudiestöd enligt utskottets mening är otillräckligt och att utskottet därför i likhet med motionärerna i motionerna Sf508 och Sf546 anser att den del av anslaget F 5 Vuxenstudiestöd m.m. som går till särskilt vuxenstudiestöd bör ökas med 70,3 milj. kr., som förs över från andra poster inom anslaget F 5 och från anslaget F 6 Timersättning vid vissa vuxenutbildningar. Det belopp som bör överföras från anslaget F 6 är, såsom anförs i motion Sf546, 58,3 milj. kr. Utbildningsutskottet bör därför hemställa att riksdagen med anledning av propositionen och med bifall till motion Sf546 yrkande 10 till anslaget F 6 anvisar ett förslagsanslag på 48 200 000 kr.

4. Margó Ingvardsson (vpk) anser att den del av utskottets yttrande som börjar med "Socialförsäkringsutskottet ansluter" och slutar med "vidare behandling." bort ha följande lydelse:

I enlighet med vad som framhållits i motion Sf57 anser utskottet att ersättningen för sfu också i fortsättningen skall ligga utanför den

schablonersättning som utgår till kommunerna för mottagande av flyktingar. Risken är annars stor att kommunerna frestas att försumma svenskundervisningen i en trängd situation där exempelvis arbetslösheten bland flyktingar är stor och där bidragsbehovet blir stort. Utskottet anser därför att utbildningsutskottet bör tillstyrka bifall till motionerna Sf57 yrkande 2 och Ub20 yrkande 8. Därmed tillgodoses även motionerna Sf59 yrkande 6 och Ub18 yrkande 3.

5. Ragnhild Pohanka (mp) anser att den del av utskottets yttrande som börjar med "Socialförsäkringsutskottet ansluter" och slutar med "vidare behandling." bort ha följande lydelse:

Utskottet anser att man först bör pröva hur ett system med en schablonersättning till kommunerna för mottagande av flyktingar som inte innefattar ersättning för sfi fungerar, innan man tar med sfi-ersättningen i schablonersättningen. Utbildningsutskottet bör därför tillstyrka förslagen i motionerna Sf59 yrkande 6 och Ub18 yrkande 3 om att statsbidraget till sfi skall vara skilt från de schablonersättningar som utgår till kommunerna för mottagna flyktingar. Därmed tillgodoses även motionerna Sf57 yrkande 2 och Ub18 yrkande 3.

¹ Senaste lydelse 1988:665. (TILL SID. 39)

¹ Senaste lydelse 1988:665. (TILL SID. 42)

¹ Senaste lydelse 1988:665. (TILL SID. 44)

